

Hanna Hagman & Krista Lahti

SUKUPUOLISENSITIIVISYYS JA
TASA-ARVOKASVATUS
PÄIVÄKOTI NAAVAMETSÄSSÄ

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Syyskuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MAMK University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 2.9.2015
Tekijä(t) Hanna Hagman Krista Lahti	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalian koulutusohjelma Lastentarhanopettajan kelpoisuus
Nimeke Sukupuolisensitiivisyys ja tasa-arvokasvatus päiväkotiki Naavametsässä	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö tarkastelee sukupuolisensitiivisyyden ja tasa-arvon merkitystä ja toteutumista mikkeliläisessä Naavametsän päiväkodissa. Opinnäytetyön tavoitteena ei ole suoraan edistää tasa-arvoa tai sukupuolisensitiivisyyttä, vaan tutkia niiden toteutumista ja antaa päiväkodille mahdollisuus edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja sukupuolisensitiivisyyttä hyödyntäen opinnäytetyön tuloksia. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös herättää keskustelua aiheesta päiväkodin ja vanhempien välillä sekä innostaa työntekijöitä sukupuolisensitiivisempään työotteeseen.</p> <p>Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja se toteutettiin keräämällä tietoa vanhemmilta ja työntekijöiltä kyselylomakkeita käyttäen. Kyselylomakkeiden laadinnassa käytettiin lähteinä teoriakirjallisuutta ja päiväkodissa toteutettua havainnointia. Kyselylomakkeet mahdollistivat vastaajien anonyymiuden ja olivat mielekäs tapa kerätä tietoa isolta kohderyhmältä. Lomakkeet jaettiin 20 perheelle ja 4 työntekijälle. Kyselylomakkeessa oli avoimia sekä strukturoituja kysymyksiä.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu sukupuolen, sukupuolisensitiivisyyden ja tasa-arvokasvatuksen käsitteiden avaamisesta. Työssä käsitellään myös kasvatuksellista näkökulmaa sukupuolisensitiivisyyden ja tasa-arvokasvatuksen toteutumiseen.</p> <p>Opinnäytetyön pääkysymyksinä olivat ”Miten sukupuolisensitiivisyys toteutuu päiväkotiki Naavametsässä?” ja ”Miten vanhemmat ja työntekijät kokevat sukupuolisensitiivisyyden?”. Tutkimuksen ja analysoinnin avulla saimme kysymyksiin vastaukset. Opinnäytetyön tuloksina oli, että sukupuolisensitiivisyys on monille työntekijöille ja vanhemmille vieras käsite. Sukupuolisensitiivisyyttä toteutetaan Naavametsän päiväkodissa jonkin verran, mutta isommassa roolissa siellä on tasa-arvokasvatus. Työntekijät ja vanhemmat tuntevat, että sukupuolisensitiivisyyttä toteutetaan tarpeeksi Naavametsän päiväkodissa, eivätkä he koe suurta tarvetta edistää sitä. Sukupuolisensitiivisyys koettiin suurimmalta osin tärkeäksi elementiksi lasten kasvun ja kehityksen kannalta. Saamamme tulokset eivät ole yleistettävissä, sillä tarkastelun kohteena oli vain yksi päiväkotiki.</p>	
Asiasanat (avainsanat) Sukupuolisensitiivisyys, tasa-arvo, sukupuoli, tasa-arvokasvatus	
Sivumäärä 56+14	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteinä tutkimuslupahakemus, tutkimuslupa, tiedote vanhemmille, kyselylomakkeet	
Ohjaavan opettajan nimi Lea Saari-Kääriäinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Päiväkotiyhdistys Röllä Ry

DESCRIPTION

 <div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> <div style="font-size: 2em; font-weight: bold; margin: 0;">MAMK</div> <div style="font-size: 0.8em; margin: 0;">University of Applied Sciences</div> </div>	Date of the bachelor's thesis 2.9.2015
Author(s) Hanna Hagman Krista Lahti	Degree programme and option Degree Programme Of Social Work Bachelor Of Social Services
Name of the bachelor's thesis Gender sensitivity and equality in Naavametsä Kindergarten	
Abstract <p>This thesis investigates gender sensitivity and equality and their significance and execution in Naavametsä Kindergarten in st. Michel. The purpose of this thesis is not directly to advance equality or gender sensitivity but to investigate how they are put to action. This way the kindergarten employees are given the chance to improve their work concerning equality and gender sensitivity by using the results of the thesis. Another purpose of the thesis is to arouse discussion between parents and employees and also to inspire employees towards more gender sensitive work.</p> <p>This thesis is a qualitative study carried out by gathering information from parents and employees by using questionnaires. The questionnaires were based on theoretical literature and observations at the kindergarten. The questionnaires ensured the anonymity of the respondents and were a sensible way to gather information from a large group. The forms were distributed to 20 families and 4 employees. The questionnaires included both open and structured questions.</p> <p>The theory part of the thesis comprises definitions of concepts like gender, gender sensitivity and gender equality. The thesis also analyses the pedagogical aspects of gender sensitivity and equality education.</p> <p>The main research questions were "How is gender sensitivity respected in Naavametsä Kindergarten?" and "How do parents and employees experience gender sensitivity?". The results of the study indicate that gender sensitivity is an unknown concept for most employees and parents. Gender sensitivity is respected in Naavametsä Kindergarten, but gender equality plays a bigger role. Employees and parents feel that gender sensitivity is in good enough state and they do not see any reason to further advance it in Naavametsä Kindergarten. Gender sensitivity is seen as an important part of growth and development of the children. The results cannot be generalized, because we only studied one kindergarten.</p>	
Subject headings, (keywords) Gender sensitivity, equality, gender, sex, equality education	
Pages 56+14	Language Finnish
Remarks, notes on appendices Research permit application, research permit, information for parents, questionnaire to employees, questionnaire to parents	
Tutor Lea Saari-Kääriäinen	Bachelor's thesis assigned by Päiväkotiyhdistys Rölly Ry

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	SUKUPUOLEN MONIMUOTOISUUS	2
2.1	Sukupuoli	2
2.2	Sukupuoli-identiteetin kehittyminen ja sukupuolikasvatus	4
2.3	Sukupuoliroolit ja -mallit.....	5
3	SUKUPUOLISENSITIIVISYYS JA TASA-ARVOKASVATUS PÄIVÄKODISSA	6
3.1	Sukupuolisenä tunnistaminen	6
3.2	Tasa-arvoisuus	9
3.3	Tasa-arvokasvatus.....	10
4	KASVATTAJAN ROOLI.....	12
4.1	Kasvattaja.....	12
4.2	Sukupuolisenä tunnistaminen	15
5	NAAVAMETSÄN PÄIVÄKOTI	16
6	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	18
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	19
7.1	Aineistonkeruumenetelmät	19
7.2	Opinnäytetyön toteutus	22
7.3	Tutkimusmenetelmä ja aineiston analysointi.....	23
7.4	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	26
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
8.1	Sukupuolisenä tunnistamisen toteutuminen	28
8.2	Tasa-arvokasvatuksen toteutuminen.....	32
8.3	Sukupuolen merkitys kasvatuksessa	36
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
10	POHDINTA	47
	LÄHTEET	52

LIITTEET

- LIITE 1. Tutkimuslupahakemus
- LIITE 2. Tutkimuslupa
- LIITE 3. Tiedote vanhemmille
- LIITE 4. Kyselylomake työntekijöille
- LIITE 5. Kyselylomake vanhemmille

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan sukupuolisensitiivisyyden ja tasa-arvon toteutumista Naavametsän päiväkodissa. Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sensitiivisyyttä eli herkkyyttä ottaa huomioon sukupuolen erilaiset vaikutukset ihmiseen ja tämän kasvuun ja kehitykseen. Sukupuolisensitiivisessä työotteessa pyritäänkin avaamaan, purkamaan ja laajentamaan sukupuolirooleja sekä sukupuolittuneita käyttäytymismalleja. (Suomen setlementtiliitto 2014.)

Opinnäytetyön tavoitteena ei suoranaisesti ole edistää tasa-arvoa tai sukupuolisensitiivisyyttä, vaan tutkia niiden toteutumista Naavametsän päiväkodissa ja antaa päiväkodille mahdollisuus edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja sukupuolisensitiivisyyttä hyödyntäen tutkimuksen tuloksia. Tarkoitus on myös herättää keskustelua aiheesta päiväkodin ja vanhempien välillä sekä innostaa työntekijöitä sukupuolisensitiivisempään työotteeseen.

Aihe on meitä kiinnostava ja tunnemme, että sen tutkiminen syventää ammattitaitoamme. Sosionomi-opinnoissamme kyseistä aihetta ei ole juuri käsitelty, mutta koemme sen olevan olennainen osa varhaiskasvatusta ja siksi halusimmekin syventää tietojamme ja tutkia sukupuolisensitiivisyyttä ja tasa-arvon toteutumista nykypäivän varhaiskasvatuksessa. Vaikka opinnäytetyömme tarkoituksena ei olekaan kehittää tasa-arvoa ja sukupuolisensitiivisyyttä, uskomme työmme tuovan meille itsellemme valmiuksia myös kehittää ja toteuttaa niitä tulevassa työssämme lastentarhanopettajina. Aiheella on mielestämme myös yhteiskunnallista merkitystä, sillä sukupuolisensitiivisyyden huomioiminen jo varhaiskasvatuksessa, edistää pidemmällä aikavälillä tasa-arvon toteutumista myös yhteiskunnan tasolla. Sukupuolen moninaisuuden ymmärtäminen on myös tärkeä lähtökohta erilaisuuden hyväksymiselle, ja sitä kautta pohjana suvaitsevaisuudelle.

Opinnäytetyön työelämäkumppanina on mikkeliläinen päiväkotia Naavametsä. Työelämäkumppanilla on selvä rooli opinnäytetyössä, sillä aihetta tarkastellaan ja tutkitaan vain yhden tietyn päiväkodin osalta. Opinnäytetyön tiedonkeruumenetelminä käytetään päiväkodissa havainnointia ja kyselylomakkeita, joten tiivis yhteistyötä päiväkodin kanssa on välttämätöntä. Yhteistyökumppaneina opinnäytetyössä toimii osal-

taan myös lasten vanhemmat, sillä myös heiltä kysytään mielipiteitä kyselylomakkeiden avulla.

2 SUKUPUOLEN MONIMUOTOISUUS

2.1 Sukupuoli

Sukupuoli on tärkeä osa ihmisen elämää ja identiteettiä (Purjo 2012, 160). Sukupuoli on sanana hyvin monimerkityksinen. Usein helpointa on jakaa ihmiset kahteen eri sukupuoliluokkaan; poika tai mies ja tyttö tai nainen. On muistettava kuitenkin, että sukupuolisuus ei ole niin yksiselitteistä, vaan sillä on monia ilmenemismuotoja. Biologisen ominaisuuden lisäksi, sukupuoli on myös sosiaalinen, psyykkinen, juridinen sekä aistinen kokemus. (Vilka 2010, 17.)

Biologinen sukupuoli koostuu geneettisestä, anatomisesta sekä hormonaalisesta osasta. Geneettinen sukupuoli määräytyy lapsen syntymähetkellä ja siihen vaikuttavat äidiltä ja isältä perityt sukusolut ja niistä yhdistyneet sukukromosomit. Anatomisen sukupuoli puolestaan pitää sisällään sukupuoleen liittyvät ulkoiset sekä sisäiset rakenteelliset ominaisuudet. Näihin kuuluvat naisella muun muassa kohtu ja munasarjat, miehellä puolestaan eturauhanen ja kivekset. Biologisen sukupuolen kolmas osa-alue on hormonaalinen sukupuoli. Naisen munasarjat tuottavat estrogeenia sekä progesteronia ja miehen kivekset testosteronia. Eri hormonien suhde kehossa vaikuttaa siihen kumpaa sukupuolta ihminen biologisesti on. (Vilka 2010, 17–18.)

Sosiaalinen sukupuoli on henkilön kokemus ja tunne omasta sukupuolestaan. Sosiaalinen sukupuoli liitetään usein myös persoonallisiin, sosiaalisiin, kulttuurisiin sekä juridisiin ominaisuuksiin. Jokainen ihminen tulkitsee oman sukupuolisuutensa omalla tavallaan, mutta useimmat päätyvät silti valitsemaan itselleen yksinkertaisimman ja stereotyyppisimmän vaihtoehdon ja nimeämään itsensä vain biologisen syntymässä saadun sukupuolen mukaan. Sosiaalista sukupuolta muovaavat myös erilaiset roolit, pukeutumistyyli, puhutavat, eleet sekä ilmeet. Nämä ovat asioita, jotka ovat sidoksissa kulttuuriin. Vaikka kulttuurilla sekä biologisella sukupuolella on aina vaikutusta

henkilön sosiaalisenkin sukupuolen kehittymiseen, on se kuitenkin aina yksilöllinen, valittu, rakennettu ja jatkuvasti muuttuva. (Vilka 2010, 18–19.)

Juridinen sukupuoli voidaan lukea osaksi sosiaalista sukupuolta. Se muodostuu henkilön nimestä ja henkilötunnuksesta, jotka ovat kulttuurissamme hyvin sukupuolittuneita. Tällä tarkoitetaan, että sukupuoli on pääteltävissä henkilötunnuksesta ja usein myös nimestä. Henkilötunnuksen loppuosa muotoutuu syntymäsuupuolen mukaan ja siksi sukupuoltansa moninaisena pitävät tuntevat juridisen sukupuolen olevan perusta eriarvoiselle kohtelulle yhteiskunnassa. (Vilka 2010, 22.)

Aistittu kokemus sukupuolesta on monimuotoinen eikä se tunne rajoja tai luokkia. Sukupuolen aistittu kokemus ei ole ikinä itsessään ristiriitainen, mutta siitä voi tulla ristiriitainen kun se asettuu suhteessa maailman kanssa, esimerkiksi kun kokemuksen yrittää saada taipumaan sukupuoliluokkiin. Aistitun kokemuksen ja maailman välinen suhde voi aiheuttaa tuntemuksia, jotka voivat tuntua ahdistavilta, kielletyiltä tai häpeällisiltä. Toisaalta ne voidaan kokea myös voimavaroina ja mahdollisuuksina kohti täyttä ja vapaata elämää. (Vilka 2010, 24.)

Jotta sukupuolen moninaisuutta voisi ymmärtää, on meidän erotettava toisistaan varsinkin biologinen sukupuoli ja sosiaalinen sukupuoli. Esimerkiksi englannin kielessä nämä sisällöt ovat saaneet omat sanansa; sex ja gender. Sanalla sex viitataan biologiseen sukupuoleen ja halutaan painottaa sukupuolten erieneviä fyysisiä ominaisuuksia. Sanaa gender puolestaan käytetään, kun sukupuolia tarkastellaan kulttuurin muovavina sosiaalisina ryhminä. On huomattava, että usein biologiset sukupuolten väliset erot ovat myös paljon helpommin havaittavissa, kun taas sosiaalisen sukupuolen määrittely on huomattavasti vaikeampaa. (Määttä & Turunen 1991, 14–15.)

Thorn (1993, 157–159) on jakanut sukupuolen kolmeen eri ulottuvuuteen. Ensimmäinen ulottuvuus on hyvin dikotominen eli kaksijakoinen, jossa sukupuoli on jaettu vain tyttöihin ja poikiin. Tämä on yksilötason ulottuvuus, joka ilmenee usein esimerkiksi vaatetuksen tai muiden konkreettisten yksityiskohtien kautta. Toinen ulottuvuus muodostuu erilaisista sukupuolimerkityksistä ja niistä mahdollisuuksista, joita tyttönä tai poikana eläminen tuo. Kolmas ulottuvuus puolestaan käsittää entistä laajemmin suku-

puolen ja sen tilannekohtaisuuden ja tuo esille myös, että sukupuoli saa vaihtelevia merkityksiä erilaisten sosiaalisten suhteiden ja tilanteiden kautta.

Sukupuoli luo ihmisen olemusta ja sen tarkoituksena on laajentaa ihmisen tapoja olla maailmassa ja kohdata erilaisia ihmissuhteita. Erilaiset sukupuolet täydentävät toisiaan ja näin ihmisillä on mahdollisuus oppia paljon uutta toisten sukupuolten edustajilta. Tämä kuitenkin edellyttää aina, että sukupuolten väliset erot ja erityisyydet otetaan huomioon ja että niitä kunnioitetaan ja arvostetaan. (Purjo 2012, 68–69.) Sukupuoli ohjaa omalta osaltaan myös sitä, miten lasta kasvatetaan sekä mitä häneltä odotetaan. Eri sukupuoliin linkitetyt mallit ja olettamukset ohjaavat usein myös kasvattajien toimintaa, varsinkin jos näitä ajatusmalleja ei tiedosteta. (Kouluasia.fi 2015.)

2.2 Sukupuoli-identiteetin kehittyminen ja sukupuolikasvatus

Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Usein sukupuoli-identiteetti vastaa syntymäsukupuolta, mutta on muistettava, että se on aina yksilöllinen ja siksi se voikin poiketa suuresti syntymässä määritellystä sukupuolesta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015.) Lapsen sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin kehittämisessä on aina muistettava, että kasvu sukupuolisuuteen ei ole helppoa. Lapsille ainoa tie sukupuolta koskevaan tietoon ja ymmärrykseen on kyseleminen, keskusteleminen ja pohdiskelu. Tieto ja ymmärrys taas mahdollistavat sen, että lapsi voi kyseenalaistaa oman sukupuolensa ja miettiä sen merkitystä ihmisyyden perustana. (Vilka 2010, 131–132.)

Lapsen sukupuoli-identiteetin kehittämisessä myös kasvattajalla on suuri rooli. Lapsen terveille ja turvalliselle kehitykselle on tärkeää, että ympärillä on aikuisia joiden kanssa voi keskustella sekä jakaa ja pohtia mieltä askarruttavia asioita. Myös sukupuoli ja sen kehittyminen on asia, joka askarruttaa monia lapsia ja siksi aikuisen tulisi aina kuunnella lapsen mielteitä ja vastata lapsen kysymyksiin rehellisesti. Aikuisen ei kuitenkaan pidä yrittää ohjata sukupuoli-identiteetin muodostumista vaan oltava puolueeton tiedon antaja. Tärkeää on myös välittää lapselle, että aikuinen on hänen tukenaan ja hyväksyy lapsen sellaisena kuin hän on. Sukupuolikasvatus on kuitenkin usein hyvin sukupuolittunutta. Puhutaan miehestä tai naisesta, maskuliinisesta tai feminiinisestä. Myös sukupuolitietoisuutta jaetaan usein vain ”tytöistä” ja ”pojista”.

ta”, vaikka nykypäivän sukupuolikäsitykset ja merkitykset ovatkin hyvin moninaisia. (Vilkka 2010, 132.)

Sukupuolikasvatuksen edellytyksenä on aina, että lapsi tiedostaa oman sukupuolisuu- tensa. Vasta kun lapsi hahmottaa itsensä sukupuolisena, voi hän alkaa rakentamaan omaa sukupuoli-identiteettiään. (Vilkka 2010, 133.) Kasvattajien yleisin ”virhe” su- kupuolikasvatuksessa on, että niin sanottua normaalia sukupuolta korostetaan, eikä olemassa olevia sukupuolirooleja yritetä rikkoa. Ongelma ei ole kuitenkaan suoranai- sesti stereotyyppisissä sukupuolirooleissa ja -malleissa, vaan siinä, että niitä ei pyritä soveltamaan lapsen oman sukupuoli-identiteetin kasvussa. Koska stereotyyppisen su- kupuolimallin eli niin sanotun ”normaalin” sukupuolen ympärillä on hyvin paljon liikkumavaraa, on tärkeää, että kasvattaja osaa tukea ja auttaa lasta löytämään ja tut- kimaan tätä aluetta. (Vilkka 2010, 133.)

Nyky-yhteiskunnassa medialla on suuri vaikutus kaikkiin ihmisiin, myös lapsiin. Me- diasta ja kaikesta muusta ympäröivästä informaatiosta huolimatta suurin osa lapsista kasvaa sukupuolensa liittyvistä asioista tietämättömänä ja sopeutuu tiettyyn tyttö- tai poikamalliin. Tämän vuoksi monet ratkaisevatkin sukupuoleensa liittyvät ongelmat ja hämmennykset vasta aikuisiällä. Tämä puolestaan voi aiheuttaa lapselle kasvun, jota varjostaa erilaisuuden ja jopa häpeän tunteet. Sukupuolen moninaisuudesta tietämätön lapsi voi myös kohdella sukupuoleltaan poikkeavaa lasta syrjivästi. Tässä on yksi seli- tys sille, miksi erilaiset, sukupuoleltaan moninaiset lapset taipuvat syrjintään. (Vilkka 2010, 132–133.)

2.3 Sukupuoliroolit ja -mallit

Sukupuolirooleista puhuttaessa, tarkoitetaan ympäristöstä ja yhteisöstä opittuja rooleja ja niiden sisältö riippuu aina yhteisössä vallitsevasta kulttuurista. Sukupuoliroolit voi- vat olla odotuksia, jotka kohdistetaan tyttöön tai poikaan hänen sukupuolensa vuoksi tai käyttäytymismalleja, joita yhteisössä pidetään tietyille sukupuolelle sopivina. Suku- puoliroolit eivät siis määräydy yksilön todellisten ominaisuuksien pohjalta, vaan tiet- tyyn ihmisryhmään kuulumisen pohjalta. (Määttä & Turunen 1991, 14–15.)

Sukupuoliroolit ovat muotoutuneet ja vakiintuneet ajan myötä. Ne ovat aina ratkaisseet vastuun ja vallanjaon naisten ja miesten välillä ja siksi niistä onkin muodostunut pysyvä malli, jolla on tukenaan ”luonnonjärjestyksen” vuosisatainen leima. Sukupuolirooleilla on tavallaan historiallinen sekä moraalinen oikeutuksensa, mikä estää niiden kyseenalaistamisen. (Määttä & Turunen 1991, 15.)

Sukupuolen erilaiset määrittelyt ja mallit syntyvät muun muassa kotona, kaveriporukassa, sukulaisten luona, harrastustoiminnassa sekä päiväkodissa. Sukupuoli tuottaa aina jonkinlaisen oletuksen, millainen tytön tai pojan kuuluisi olla, ja se puolestaan muokkaa yksilöiden toimintaa ja ajatuksia. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 15.) Sukupuolirooleihin harjoitellaan ja kasvetaan jo pienestä pitäen. Pienikin lapsi voi jo sisäistää yhteiskunnassa vallitsevat normit, arvot, asenteet ja sosiaaliset odotukset. Näin sukupuolirooleista tulee helposti automaatiot ja ne voivat muodostua jopa osaksi persoonallisuutta. Varhain opituista sukupuolirooleista voi muodostua myös niin sanottu ”yleisrooli”, joka voi vaikuttaa monissakin eri tilanteissa – jopa sellaisissa, jossa sukupuoli ei saisi vaikuttaa. (Määttä & Turunen 1991, 15.)

Sukupuoliroolit ja -mallit ovat kuitenkin hyvin tärkeitä, sillä ilman stereotyyppisiä malleja olisi hyvin vaikeaa tunnistaa mitään muutakaan. Ilman sukupuolistereotyyppioita olisi vaikeaa vastustaa sukupuolten välistä epätasa-arvoa tai sukupuolista väkivaltaa yhteiskunnassa. Sosiaali- ja terveysalan ohella, myös kasvatusalan ammattilaisille on erittäin tärkeää tunnistaa omassa toiminnassaan rajat joiden puitteissa voi toimia, ilman että syyllistyy syrjintään, halveksintaan tai vähättelyyn. Myös tässä kohtaa sukupuoliroolit ja sukupuolistereotyypiat toimivat hyvänä pohjana omien ajatusten ja asenteiden laajentamiseen. (Vilkkä 2010, 133.)

3 SUKUPUOLISENSITIIVISYYS   JA   TASA-ARVOKASVATUS PÄIVÄKODISSA

3.1 Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sensitiivisyyttä eli herkkyyttä huomioida sukupuolinäkökulma kaikessa toiminnassa. Sukupuolisensitiivisyys on aina sukupuolten

välisen tasa-arvon toteutumisen edellytys ja siksi se onkin huomioitava kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Sukupuolisensitiivisyys on siis tyttöjen ja poikien eriävien tarpeiden havaitsemista ja taitoa havainnoida ja ymmärtää sukupuoli-identiteetin rakentumista. Myös epätasa-arvoisen kohtelun ja kohtaamisen huomaaminen ja siihen puuttuminen voidaan lukea sukupuolisensitiiviseksi toiminnaksi. (Suortamo ym. 2010, 31.)

Sukupuolisensitiivinen kasvatus pyrkii aina kommunikointi- ja toimintatapojen kriittiseen tarkasteluun. Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sitä, että kasvattaja osaa havaita ja tunnistaa sukupuoliin liittyviä stereotypioita ja pyrkii omalla toiminnallaan välttämään niiden esille tuomista. Tavoitteena on sukupuolesta riippumaton tasa-arvoinen kohtelu, jossa lasta kohdellaan aina yksilönä. Sukupuolisensitiivisyyden tarkoituksena ei ole kohdata lapsia sukupuolettomina tai varsinkaan kieltää sukupuolen olemassaoloa. (Kouluasiaa.fi 2015.) Sukupuolisensitiivisyydellä ei siis tarkoiteta samaa kuin sukupuolineutraaliudella. Sukupuolineutraalius kasvatuksessa johtaa usein sukupuolen huomioita jättämiseen, kun taas sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan taitoa ymmärtää sukupuolen moninaisuus ja huomata omat sukupuolittuneet käytännöt ja ajatukset. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 25 –26.)

Sukupuolisensitiivisyyttä on tutkittu jo jonkin verran ja se on hyvin ajankohtainen asia varhaiskasvatuksen piirissä. Naisunioni ry teki muutama vuosi sitten havaintoja, joiden mukaan tyttöjä ja poikia kohdellaan päiväkodeissa eri tavoin. Havaintojen innostamana järjestö tekee parhaillaan hanketta ”Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa – tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa”, joka tutkii ja edistää sukupuolisensitiivistä varhaiskasvatusta ja pyrkii antamaan koulutusta asiaan liittyen. (Siljamäki 2014.) Tavoitteena on myös vaikuttaa varhaiskasvatusta ohjaaviin valtakunnallisiin linjoihin, jotta tasa-arvo otettaisiin paremmin huomioon myös kasvatuksessa. Hanke alkoi 2010 ja päättyi 2015. (Jaakkola 2014, 4.)

Hankkeen alkuhavainnoinnissa tuli ilmi, että tytöille annetaan enemmän vastuuta kuin pojille. Tyttöjä pyydetään myös pitämään pienemmille lapsille seuraa useammin kuin poikia. He saavat usein myös toimia kasvattajan apulaisina: aikuinen kyselee heiltä, saiko joku tietty lapsi jo pastillin tai onko jokin lelu jonkun lapsen oma. Poikia kasvatijat eivät yleensä pyydä samalla tavalla avukseen. Näin pojat saavat enemmän leikki-

aikaa ja voivat olla lapsia pidempään. Tytöt taas oppivat vastuunottoa ja aikuistuvat nopeammin. (Mtv3 2011.)

Hankkeen aikana on selvinnyt myös, että pojat saavat huomattavasti enemmän huomiota ohjatuissa leikkitilanteissa, vaikka kyse ei ollutkaan häiriönaiheuttajista. Myös esimerkiksi pukeutumistilanteissa poikia autettiin vaikka he eivät edes pyytäneet apua, kun taas tyttöjen odotettiin olevan omatoimisia ja itsenäisiä. (Jaakkola 2014, 4.) Tyttöihin puolestaan luotetaan enemmän ja heille annetaan päiväkodissa pieniä apulais-tehtäviä poikia useammin. Tässä hankkeessa todettiin myös, että lasten sukupuolittava kohtelu ei ollut tietoista toimintaa, vaan sen perustana olivat vanhat tavat ja tottumukset. Lapset tulkitsevat aikuisten ilmeitä sekä eleitä ja muokkaavat tätä kautta omaa toimintaansa. Kun aikuinen jatkuvasti osoittaa käytöksellään, että on olemassa ”tyttöjen ja poikien juttuja”, tulee hän huomaamattaan rajoittaneeksi lapsen käsitystä siitä, miten hän voi sukupuolensa perusteella toimia. (Kouluasiaa.fi 2015.)

Sukupuolisensitiivisyyttä on tutkittu myös opinnäytetöissä muun muassa draamakasvatuksen, nuorisotyön ja kotoutumisen näkökulmasta. Myös suoranaisesti varhaiskasvatuksen piiristä on tehty opinnäytetöitä. Opinnäytetöiden julkaisujen ajankohdista voi huomata aiheen olevan hyvin ajankohtainen, sillä suurin osa töistä on julkaistu 2010-luvun puolella ja monet jopa vuonna 2014. Vuonna 2014 julkaistu, Fanny ja Filippa Hyvärisen opinnäytetyö Sukupuolisensitiivisyys Päiväkotikielissä ja Daghem Lyckobossa tutkii sukupuolisensitiivisyyttä päiväkotien työntekijöiden näkökulmasta. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa yhtenäistä tietoa työntekijöiden käsityksistä ja ajatuksista sukupuolisensitiivisyydestä päiväkodissa. Opinnäytetyön tutkimuksissa selvisi, että työntekijöiden asenteet sukupuolisensitiivistä työtä kohtaan ovat positiivisia. Työntekijät tunsivat myös toimivansa tasa-arvoisesti työssään lasten kanssa ja siksi he eivät tutkimuksen mukaan kokeneet tarvetta edistää tasa-arvokasvatusta päiväkodeissaan.

Alasaari (2013) on tutkinut päiväkodin arjen sukupuolittuneisuutta pro gradu -tutkielmassaan Lasten leikkiä – sukupuolitietoinen näkökulma päiväkodin arkeen. Tutkimustuloksina tässä tutkielmassa oli, että päiväkodin arki on sukupuolittunutta ja että varhaiskasvatuksen ammattilaiset ohjaavat lapsia stereotyyppisiin sukupuolirooleihin. Stereotyyppistä kannustusta tapahtuu muun muassa leikin ohjaamisen, tilan-

käytön ja erilaisten odotusten kautta. Tutkimustuloksissa huomattiin myös, että sukupuolittunutta toimintaa on haasteellista havaita omassa toiminnassaan. Haasteena nähtiin myös päiväkotien niukat resurssit. Tuloksista ilmeni myös, että stereotyyppinen kasvatus on esteenä tasa-arvon toteutumiselle.

3.2 Tasa-arvoisuus

Tasa-arvoisuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten välistä samanarvoisuutta sekä yksilön, että yhteiskunnan tasolla. Suomessa tasa-arvo käsitetään usein sukupuolten välisenä tasa-arvona. Sukupuolten välinen tasa-arvo onkin yksi Suomen keskeisimmistä arvoista ja siitä säädetään jo perustuslaissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014.)

Suomen perustuslain (1999) luvussa 2. luvussa 6. §:ssa todetaan, että ”ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehdoista määrättäessä, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.”

Tarkemmin sukupuolten välisestä tasa-arvosta säädetään tasa-arvolaissa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014). Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1. §:n mukaan laki pyrkii estämään sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää. Tasa-arvolaissa 5. §:ssa sanotaan myös, että vuosittain on laadittava oppilaitoskohtainen tasa-arvosuunnitelma. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa. Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta, tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi sekä arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista. Tasa-arvolain 7. §:n mukaan syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty kaikissa muodoissa. Syrjinnällä, joka perustuu sukupuoleen, tarkoitetaan eri asemaan asettamista sukupuolen, raskauden, synnytyksen,

vanhemmuuden, perheenhuoltovelvollisuuden, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609.)

Tasa-arvolaille pyritään siihen, että miehillä ja naisilla sekä pojilla ja tytöillä olisi samat mahdollisuudet itsensä ilmaisuun ja asioihin vaikuttamiseen. Myös samat oikeudet, säännöt ja normit koskevat tasa-arvoisessa yhteisössä kaikkia sukupuolia. Onkin huomioitava, että sukupuolten väliseen tasa-arvoon vaikuttaa aina myös paikka ja aika. Tasa-arvo on saavutettavissa ja ylläpidettävissä arjen toiminnalla, hallinnollisilla päätöksillä sekä monitasoisella politiikalla. (Suortamo ym. 2010, 29.)

Tasa-arvolain rinnalla kulkee yhdenvertaisuuslaki, jonka tarkoituksena on edistää sekä turvata yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista (Ylitapio-Mäntylä 2012, 27). Yhdenvertaisuuslain 3. luvussa 8. §:ssa todetaan, että ”ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautuneisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella”. (Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325.) Sukupuolesta riippumaton tasa-arvoinen kohtelu on vahva perusarvo, ja se on kirjattu myös kaikkia lapsia käsittelevään kansainväliseen Lasten oikeuksien sopimukseen, joka tuli Suomessa voimaan vuonna 1991.

Sukupuolten välistä tasa-arvoa on pyritty edistämään myös erilaisilla kehittämishankkeilla jo 1980-luvulta lähtien. Euroopan sosiaalirahasto toteutti vuosina 2007–2013 valtakunnallisen kehittämisohjelman (Valtava) sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja valtavirtaistamiseksi. Ohjelman tarkoituksena on kehittää sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä ja saada aikaiseksi pysyvää muutosta. (Lönn 2012, 3.) Myös Euroopan Unioni on vahvasti sitoutunut sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen, ja sukupuolten tasa-arvo onkin yksi Euroopan unionin viidestä perusarvosta. Euroopassa ja Suomessa on kuitenkin hyvinkin erilaisia näkemyksiä siitä, mitä sukupuolten välinen tasa-arvo tarkoittaa ja miten sitä tulisi edistää. (Tanhua 2012, 16–17.)

3.3 Tasa-arvokasvatus

Tasa-arvokasvatuksen perusajatus on, että kaikilla lapsilla on sukupuolestaan riippumatta yhtäläinen mahdollisuus toimia, kasvaa ja oppia. Päivähoidossa lapset voivat

erota selvästikin kansalaisuudelta, kieleltään ja myös sukupuoleltaan. Onkin tärkeää, että jokainen lapsi otetaan huomioon tärkeänä yksilönä, jonka mielipiteet ja ajatukset otetaan huomioon. Lapsia on kunnioitettava sellaisina kuin he ovat ja erilaisuus ei saisi johtaa minkään tasoiseen syrjimiseen. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 27.)

Sosiaali- ja terveysministeriön 2010 julkaistussa Valtioneuvoston selonteossa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta todetaan, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tulisi kehittää toiminta- ja opetussuunnitelmia sekä kasvatusmenetelmiä siten, että eri sukupuoliä koskeva stereotyyppinen ajattelu vähenisi.

Varhaiskasvatuksen perusteissa (2005, 28–29) varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt on jaettu kuuteen orientaatioon. Yksi näistä orientaatioista on eettinen orientaatio, jossa tarkastellaan arvo- ja normimaailmaa. Lasten arki sisältää monia tilanteita, joissa voidaan pohtia ja tarkastella oikeaa ja väärää, hyvää ja pahaa, totuutta ja valhetta. Myös oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja kunnioitusta voidaan tarkastella päivittäisten tapahtumien yhteydessä. Pelot, ahdistus ja syyllisyys kuuluvat myös lasten elämään. Niitä käsitellään lasten kanssa kehitystason mukaisesti niin, että lapsi voi tuntea olonsa turvallisiksi.

Tasa-arvoa korostavassa päiväkodissa lapset opetetaan arvostamaan moninaisuutta ja heitä kannustetaan sukupuolten välisiin kaverisuhteisiin. Tämän takia esimerkiksi lasten jakamista ryhmiin biologisen sukupuolen perustella ei suositella, sillä se voi vahvistaa käsityksiä sukupuolista kilpailevina ryhminä. Kasvattajien on varottava tuottamasta turhia jännitteitä sukupuolten välille, ja tämä vaatii vakiintuneiden oletusten muuttamista ja avointa mieltä. (Norokorpi 2013.)

Teräs (2010) on tutkinut tasa-arvoista varhaiskasvatusta pro gradu -tutkielmassaan Tasa-arvoinen varhaiskasvatus?: Tapaustutkimus sukupuolesta ja tasa-arvosta päiväkodin arjessa. Työssään Teräs tarkastelee sukupuolta ja tasa-arvon toteutumista tietysti päiväkodissa monimetodisen tapaustutkimuksen keinoin. Tutkielmassa keskityttiin tarkastelemaan kasvattajien vuorovaikutusta lasten kanssa ja tuomaan esille kasvattajien käsityksiä tasa-arvosta ja sukupuolen merkityksestä. Vuorovaikutusta tarkastellessa kiinnitettiin erityisesti huomiota lasten kehumiseen tyttöjen ja poikien välillä. Tarkastelussa oli myös kasvattajien käyttämät sukupuolittuneet ilmaukset.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että kasvattajat kehuvat poikia enemmän kuin tyttöjä. Myös kehujen laatu oli erilaista tyttöjä ja poikia kehuttaessa. Tytöiltä myös edellytettiin poikia enemmän itsenäistä suoriutumista esimerkiksi pukemis- ja riisumistilanteissa. Kasvatushenkilökunta kuvaili poikia toimeliaammiksi kuin tyttöjä, kun tytöt puolestaan olivat kasvattajien mielestä hienomotorisesti taitavampia. Vaikka tutkimustulokset osoittavat, että varhaiskasvatus ei ole täysin tasa-arvoista, kuvailivat kasvattajat kuitenkin oman toimintansa ja päiväkotiympäristönsä tasa-arvoiseksi. Tämä kertoo siitä, että varhaiskasvatuksen tutkimista sukupuolinäkökulmasta on tehtävä yhä lisää. (Teräs 2010.)

Lenz Taguchi (2010) tutki Ruotsissa varhaiskasvatuksen ja peruskoulujen tasa-arvotyötä. Hänen työssään korostuu ajatus siitä, että lasten tulisi olla tekijöinä tasa-arvoon liittyviä asioita pohdittaessa ennemmin kuin vain kohteina toiminnalle. Tällä tavoin lapsille ei etukäteen määritellä kuinka toimia tasa-arvoisesti. Kasvattajan ei myöskään tarvitse korostaa tuntemustaan tasa-arvosta, vaan hän voi kuunnella ja kysellä myös lasten mielipiteitä asiasta ja näin ottaa lapset osallisiksi tasa-arvotyötä.

4 KASVATTAJAN ROOLI

4.1 Kasvattaja

Onnistuneen varhaiskasvatuksen edellytyksenä on ammattitaitoinen henkilöstö. Laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksenä on, että koko kasvatushenkilöstöllä on vahva ammatillinen osaaminen ja tietopohja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.) Kasvattajan tehtävä on ohjata, opastaa ja tukea lasta ja tämän kehitystä. Aikuisen on oltava lapsen tukena, kun tämä kohtaa maailman ja pohtii sen erilaisia ilmiöitä. Kasvattajan ei kuitenkaan kuulu ohjata lasta kasvamaan tiettyyn malliin vaan antaa tämän kokeilla ja kokea erilaisia rajojaan. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 18.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) on koottu yhteen kolme päiväkodin tärkeintä kasvatuspäämäärää. Ensimmäinen näistä on henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen. Tällä tarkoitetaan jokaisen lapsen yksilöllistä kohtaamista ja jokaisen

lapsen tasa-arvoista kunnioittamista. Tällä pyritään siihen, että kukin lapsi voi toimia ja kehittyä omana ainutlaatuisena persoonanaan. Toinen päämäärä on toisten huomioon ottaminen. Tämä tarkoittaa kasvatuspäämääränä sitä, että jokainen lapsi oppii ottamaan muut huomioon ja välittämään toisista. Lapsi oppii myös suhtautumaan myönteisesti itseensä, toisiin ihmisiin sekä erilaisiin kulttuureihin ja ympäristöihin. Näin varhaiskasvatus osallistuu hyvän yhteiskunnan ja yhteisen maailman luomiseen. Kolmas päämäärä on lapsen itsenäisyyden asteittainen lisääminen, jolla tarkoitetaan sitä, että lapsi kykenee kehitystasonsa mukaisesti huolehtimaan itsestään ja läheisistään sekä tekemään päätöksiä ja valintoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 14.)

Varhaiskasvatuksessa kehityspsykologinen näkökulma on tärkeä, sillä sen pohjalta havainnoidaan kuinka lapset kehittyvät ikäänsä nähden. Usein kuitenkin unohdetaan, että myös sosiaalinen ja yhteiskunnallinen näkökulma olisi tärkeä varhaiskasvatusta tarkastellessa. Harvoin varhaiskasvatuksen ammattilaiset kuitenkaan keskustelevat siitä millaisia yhteiskunnallisia käytäntöjä päiväkodeissa on tai miten kasvatustyössä otetaan huomioon vallitsevat kulttuurit ja yhteisöjen käytännöt. Sukupuoli ei saa myöskään sen syvempää pohdintaa keskusteluissa vanhempien ja kasvattajien välillä. Monesti pidetään itsestään selvyytenä, että toiminta on tasa-arvoista, vaikka aina näin ei olekaan. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 18.)

Kasvattajan työ on aina omalla tavallaan haastavaa. Kasvatustyötä ohjaavat aina kasvattajan omat mielipiteet ja arvot. Tämän lisäksi kasvatustyötä ohjaavat yleiset arvot, jotka on kirjattu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2005). (Ylitapio-Mäntylä 2012, 19.) On tärkeää, että kasvattajat tiedostavat omat sukupuoleen liittyvät näkemyksensä. Usein nimittäin käy niin, että jos omia arvoja ja näkemyksiä ei tiedosta, voivat ne ohjata toimintaa hyvinkin sukupuolittuneesti, kasvattajan sitä itse huomaamatta. Joskus kasvattajat luovat puheellaan ja käyttäytymisellään sukupuolirajoja enemmän kuin kyseenalaistavat niitä. Tällöin yksilöllinen kohtaaminen ja yksilöllisten tarpeiden huomiointi unohtuu ja toiminta ei ole enää sukupuolisensitiivistä. (Suortamo ym. 2010, 15.)

Pöyry (2014) tarkasteli sukupuolta ja tasa-arvoista varhaiskasvatusta päiväkotien kasvattajien näkökulmasta pro gradu -tutkielmassaan Tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen

ja sukupuolen määritelmät kasvattajayhteisöissä. Tutkimuksessa ilmeni, että varhaiskasvattajille on haasteellista yhdistää yleiset, esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman sisäiset arvot, kasvattajien omiin arvoihin ja normeihin. Tutkimuksessa todettiin myös, että kasvattajien omat arvot ja toimintaperiaatteet ohjaavat kasvatustyyliä, joko tietoisesti tai tiedostamatta. Jotta varhaiskasvatuksesta saataisiin entistä tasa-arvoisempaa, tulisi sukupuolen ja tasa-arvon käsitteiden sisältö nostaa keskustelunaiheeksi varhaiskasvatuksen piirissä.

Tasa-arvoasioiden esille tuominen varhaiskasvatuksessa voi ehkäistä erilaisuudesta johtuvaa kiusaamista ja se myös luo toisia arvostavan ja kunnioittavan ilmapiirin päiväkotiyhteisöön. Tällainen toisia ja erilaisuutta kunnioittava kasvuympäristö edistää lapsen hyvinvointia sekä tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Kasvattajien tehtävä onkin luoda lapsille näitä suotuisia olosuhteita ja antaa lapsille tilaa olla oma itsensä päiväkodissa. On muistettava, että jokaisen lapsen hyvinvointi päiväkodissa on kiinni aikuisten toiminnasta. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 19–20.) Lasten kokemukset päiväkodissa heijastuvat aina myös arkeen kotona ja vaikuttavat myöhemmin myös koulussa (Lehtinen 2000, 21).

Joskus kuitenkin tasa-arvoa tavoittelevien kasvattajien ongelmaksi nousee, että vaikka tarkoitus on kyseenalaistaa tiettyjä normeja ja kategorioita, tulee niistä huomaamatta vahvistettua. Kun tiettyjä stereotyyppisiä käsityksiä lähdetään purkamaan, on siinä jo tietyllä tapaa luokiteltu tyttöjä ja poikia, sillä muuten ei olisi mitään muutettavaa. Kuitenkin joissain tilanteissa myös tämä voidaan nähdä epätasa-arvoisena. (Suortamo 2010, 19.)

Asenteet ovat opittuja ja hyvin kaavamaisia ajattelutapoja, joiden muuttaminen voi olla hyvinkin haasteellista. Kasvattajan omat asenteet vaikuttavat suuresti hänen vuorovaikutustapoihinsa ja tapoihinsa kohdata erilaisia lapsia. Tärkeintä on, että aikuinen tutustuisi lapseen yksilönä, eikä antaisi ensivaikutelman tai esimerkiksi perustiedon tietystä diagnoosista vaikuttaa omaan toimintaansa. Tutustumalla erilaisiin lapsiin, kasvattaja pystyy myös muokkaamaan omia kielteisiä asenteitaan positiivisiksi. Asenteiden lisäksi myös erilaisuuden hyväksyminen on hyvin tärkeää kasvatustyössä. Erilaisuuden hyväksymistä voi kuvata myös suvaitsevaisuudeksi ja sillä tarkoitetaan kykyä kuunnella, kohdata ja sietää erilaisuutta. On kuitenkin muistettava, että ihmiset

ovat aina erilaisia, eikä niin sanottua ”normaalia” lasta voi määritellä. (Koivunen 2009, 124-125.)

4.2 Sukupuolisensitiivinen työote

Tasa-arvo on yksi suomalaisista perusarvoista. Se on vahvasti yhteydessä myös kasvatukseen sekä koulutukseen. Hyvä esimerkki tästä on subjektiivinen päivähoito-oikeus, jonka myötä sosiaalista ja myös alueellista tasa-arvoa edistetään. Sukupuolten välinen tasa-arvo jää kuitenkin usein taka-alalle, sillä sitä pidetään asiana, joka on itsestään selvä, eikä sen eteen siksi tehdä töitä. Olisi kuitenkin hyvin tärkeää ottaa se yhdeksi toiminnan tavoitteeksi, sillä se avaa aivan uudenlaisia näkökulmia lasten kohtaamiseen esimerkiksi päiväkodissa. (Kouluasiaa.fi 2015.)

Sukupuolisensitiivisyyttä ei tule sekoittaa sukupuolineutraaliuteen. Neutraali suhtautuminen eri sukupuoliin jättää sukupuolen kokonaan huomioimatta ja tämän ajatellaan tuovan kaikille automaattisesti tasa-arvoa. Sukupuolisensitiivisesti asennoitunut kasvattaja kuitenkin tunnustaa ja hyväksyy sukupuolen moninaisuuden sekä käsittää perinteiset sukupuoliroolit historiallisina, mutta alati muuttuvina asioina. Parhaassa tapauksessa sukupuolisensitiivisesti asennoitunut kasvattaja opettaa omalla toiminnallaan lapselle herkkyyttä tunnistaa tasa-arvoon liittyviä ongelmia ja antaa välineitä niiden selvittämiseen. Suurin edellytys sukupuolisensitiivisen kasvatusasenteen omaksumiseen on kuitenkin omien, stereotyyppisten sukupuoliodotusten tiedostaminen ja niiden kyseenalaistaminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 5.)

Sukupuolisensitiivisessä työotteessa on tavoitteena purkaa sekä avata erilaisia sukupuolirooleja ja laajentaa sukupuolille tyypilliseksi muodostuneita käyttäytymismalleja. (Suomen setlementtiliitto 2014.) Tarkoituksena ei siis ole pyrkiä ohjaamaan lapsen sukupuoli-identiteettiä, vaan kiinnittää huomiota aikuisten asenteisiin ja toimintatapoihin (Norokorpi 2013). Sukupuolisensitiivinen kasvattaja miettii ja tulkitsee kasvatuksessa ilmi tulleita sukupuolittuneita käytäntöjä ja ottaa huomioon erilaisten lasten tarpeet ja mielipiteet (Ylitapio-Mäntylä 2012, 181). Sukupuolisensitiivisyys myös haastaa kasvattajan kyseenalaistamaan tuttuja ajatusmalleja. Sukupuolisensitiivisessä työotteessa kasvattaja valitsee esimerkiksi lelut lapsen taitojen kehittymistä tukien, eikä anna lapsen sukupuolen vaikuttaa asiaan. (Jaakkola 2014, 4.) Naisunionin inter-

netsivuilla (2015) on laadittu Tasa-arvoisen kasvattajan muistilista. Listaan on koottu pohdintoja siitä, miten kasvattaja voi pienillä toimilla edistää tasa-arvon toteutumista päiväkodissa. Kasvattaja voi esimerkiksi edistää tasa-arvoa muun muassa kehumalla poikia ja tyttöjä tasapuolisesti, mieluiten onnistumisista eikä esimerkiksi vaatteista. Myös ehdottamalla lapselle leikkejä ja leikkikavereita sukupuolistereotyyppioita noudattamatta, kasvattaja toimii sukupuolisensitiivisesti.

Sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen pääideana on päästä eroon lasten ja aikuistenkin elämää rajoittavista perinteisistä odotuksista ja kohdata lapsi omana persoonanaan, eikä automaattisesti sukupuolensa edustajana (Norokorpi 2013). Kasvattajien käsitykset sukupuolista ja sukupuolirooleista muokkaavat automaattisesti myös lasten käsityksiä toisista ihmisistä. Erilaisuutta arvostavalla tai arvostelevalla puhetavalla on selvästi merkitystä sen kannalta, miten lapsi hyväksyy itsensä ja miten hän suhtautuu muihin. (Kouluasiaa.fi 2015.)

Sukupuolisensitiivisempään työhön mukaan lähteminen vaatii kasvattajilta osaamista tunnistaa omat, tutut ajattelumallinsa ja halua uudistaa niitä. Ajattelutapojen muuttaminen ei ole nopea prosessi ja se voi olla hyvinkin haastavaa. Kuitenkin jo pienillä konkreettisilla teoilla voidaan saada aikaan isoakin muutosta kohti tasa-arvoisempaa työskentelyä. Päiväkodeissa ongelmana on usein kiire ja jatkuva hektisyys, joka saa kasvattajat helposti toimimaan vanhojen tapojensa mukaan. Sukupuolisensitiivisyyttä olisikin hyvä pohtia ensin rauhassa ja miettiä jo valmiiksi pieniä asioita, joita voi käytöksessään muuttaa, näin ne voivat sitten tulla arjessa mieleen helpommin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 4.)

5 NAAVAMETSÄN PÄIVÄKOTI

Opinnäytetyö toteutettiin päiväkotia Röllin alaisuudessa toimivassa päiväkotia Naavametsässä. Päiväkotia Rölli on jaettu yhteensä seitsemään kotiryhmään, joissa toteutetaan pienryhmätoimintaa. Naavametsän päiväkotia on yksi näistä seitsemästä kotiryhmästä. Naavametsä sijaitsee Röllin läheisyydessä ja siellä on hoitopaikat 25 lapselle. Päiväkotia Naavametsässä oli opinnäytetyön toteutuksen aikana neljä kasvatusvastuul-

lista työntekijää ja 24 lasta. Perheitä päiväkodin asiakkaina oli 20. (Päiväkoti Rölli 2015.)

Rölli on yksityinen päiväkotikoti ja sen ylläpitäjänä toimii Päiväkotiyhdistys Rölli ry. Yhdistyksen puheenjohtajana toimii Harri Sundell ja varapuheenjohtajana Päivi Väisänen. Päiväkodin toiminta alkoi tammikuussa 1991 ja perustamisesta lähtien Mikkelin kaupunki on tukenut ja valvonut päiväkodin toimintaa yhtenä päivähoitopalveluiden vaihtoehtona. Rölli sijaitsee 1,5 km päässä Mikkelin keskustasta, Savisillan kaupunginosassa. (Päiväkoti Rölli 2015.) Päiväkodin johtajana toimii hallinnollinen johtaja, Kirsi Väisänen, joka johtaa samalla myös päiväkotia Naavametsää sekä muita Röllin alaisuudessa toimivia kotiryhmiä. (Röllin varhaiskasvatussuunnitelma 2015).

Röllin alaisissa päiväkodeissa toteutetaan suunnitelmallista ja monipuolista kasvatusta ja opetusta, jonka myötä kannustetaan lasta erilaisiin aktiviteetteihin. Toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa pyritään hyödyntämään henkilökunnan monipuolista erityisosaamista, mikä tukee kaikkia lapsen kasvun ja kehityksen osa-alueita. Röllin päiväkodissa korostetaan jokaisen lapsen yksilöllistä, omassa tahdissa kehittymistä ja tuetaan lapsen omaehtoista uteliaisuutta uusia asioita kohtaan. (Päiväkoti Rölli 2015.)

Röllin yhtenä tärkeänä päämääränä on vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. Yhteistyö pohjautuu erilaisuutta kunnioittavaan ilmapiiriin, jossa erilaiset elämän arvot, asenteet ja olosuhteet hyväksytään. Päiväkoti arvostaa myös vanhempien asiantuntevasta ja osallisuudesta heidän lapsensa asioissa ja siksi yhteistyö onkin hyvin tiivistä. Mikkelin kaupungin päivähoitopalveluiden arvoiksi ovat muodostuneet avoimuus, asiakaslähtöisyys, yhteisöllisyys ja kehittämistähto. Myös Röllin arvot on laadittu näiden yhteisten arvojen pohjalta. (Päiväkoti Röllin varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 4.)

Avoimuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilökunnan välistä luottamusta ja siitä syntyvää avointa vuorovaikutusta. Myös erilaisuuden hyväksyminen on tärkeä piirre avoimelle toiminnalle. Päiväkoti sitoutuu avoimuuden myötä tiedottamaan vanhempia päiväkodin asioista ja antaa kaikille mahdollisuuden vaikuttaa yhteisiin päätöksiin. Asiakaslähtöisyys pitää sisällään joustavan palvelun, jossa asiakkaaksi luetaan koko perhe. Aito kiinnostus perheen asioita kohtaan on yksi asiakaslähtöisyyden lähtökohdista. Päiväkodille on tärkeää huomioida jokainen lapsi yksilönä ja tukea tämän kas-

vua ja kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla. Yhteisöllisyys näkyy päiväkodissa muun muassa vanhempien kannatusyhdistystoiminnassa ja muissa Röllin kaikkien kotiryhmien yhteisissä tapahtumissa. Yhteistyökumppaneina Röllin kanssa toimii myös lähikoulu ja seurakunta. Kehittämistahtoa pidetään yllä henkilökunnan positiivisella asenteella ja jatkuvalla kouluttautumisella. Henkilökunnalla on myös säännöllisesti kehittämis- ja arviointipalavereja, joissa esimerkiksi asiakaspalautteeseen perehdytään. (Päiväkot Röllin varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 5.)

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tutkimuskysymykset ovat muokkautuneet alkuperäisestä ideasta hieman, mutta pääajatus on pysynyt samana. Tutkimusmenetelmien vertailu ja teorian tiedon lukeminen on muokannut tutkimusongelmat opinnäytetyölle tarkoituksenmukaisiksi. Myös aiheistonkeruun myötä opinnäytetyö on hioutunut ja tutkimuskysymykset ovat selkeytyneet.

Opinnäytetyön tarkoituksena ei suoranaisesti ole edistää tasa-arvoa, vaan tutkia sen toteutumista tässä tietyssä päiväkodissa ja tutkia myös vanhempien ja työntekijöiden käsityksiä sukupuolisensitiivisyydestä. Tavoitteena on myös antaa päiväkodille mahdollisuus edistää itse sukupuolten välistä tasa-arvoa ja sukupuolisensitiivisyyttä käyttäen hyvänään opinnäytetyön tuloksia. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena tulisikin aina olla vanhojen ajatusmallien kyseenalaistaminen sekä tutkimuskohteen selittäminen niin että se on ymmärrettävissä. Aiheen ymmärrys antaa mahdollisuuden ajatella toisin. (Vilka 2005, 157.)

Tarkoituksena on myös vertailla vanhempien ja kasvatushenkilökunnan kyselylomakkeiden avulla saatuja tuloksia ja tuoda ilmi vanhempien mielipiteitä päiväkodissa toteutettavasta sukupuolisensitiivisyydestä. Näin työssä pyritään edistämään myös vanhempien ja päiväkodin välistä ymmärrystä asiasta.

Opinnäytetyön pääkysymyksiksi ovat muotoutuneet:

Miten sukupuolisensitiivisyys toteutuu päiväkot Naavametsässä?

Miten vanhemmat ja työntekijät kokevat sukupuolisensitiivisyyden?

Pääkysymyksiä tarkentaviksi kysymyksiksi ovat nousseet:

Onko sukupuolisensitiivisyys kasvattajien mielestä tärkeää lapsen kasvun kannalta?

Onko lapsella mahdollisuus olla oma itsensä sukupuoliroolien ulkopuolella?

Vaikuttaako lapsen sukupuoli siihen minkälaisia odotuksia hänelle luodaan?

Aihe on ajankohtainen, sillä sitä on viime vuosina tutkittu paljon esimerkiksi opinnäytetöiden ja pro gradu -tutkielmien kautta. Aiheesta on myös meneillään opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella toteutettava hanke ”Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa – tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa”. Naisunionin internet-sivuilla (2015) kerrotaan tämän hankkeen tavoitteena olevan edistää päiväkotien varhaiskasvatuksessa sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä valinnanvapautta. Sivuston mukaan kasvattajat voivat saada tasa-arvotyöstä muun muassa keinoja kiusaamisen ehkäisemiseen, sukupuolten välisten ystävyyssuhteiden tukemiseen sekä onnistuessaan se voi myös vähentää niin lasten kuin aikuisten kokemaa stressiä.

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

7.1 Aineistonkeruumenetelmät

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin ensisijaisesti kyselylomakkeita. Kyselylomakkeet valittiin aineistonkeruumenetelmäksi, sillä niillä on helppo kerätä aineistoa isolta ryhmältä. Kyselylomakkeet myös mahdollistivat vastausten keskinäisen vertailtavuuden. Tavoite oli, että kyselylomakkeiden kysymyksistä tulee juuri aihetta tutkivat ja tukevat, joten ennen lomakkeiden laadintaa oli tutustuttava tarkasti teoriakirjallisuuteen. Teoriakirjallisuuden lisäksi tiedonkeruumenetelmänä havainnoitiin päiväkodin toimintaa. Havainnoinnin perusteena oli se, että tavoitteena oli pyrkiä laatimaan kyselylomakkeet juuri Naavametsän päiväkodille sopiviksi.

Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, miten ihmiset oikeasti toimivat ja miltä asiat näyttävät. Havainnointi ei siis vastaa siihen miksi ihmiset tekevät niin kuin tekevät tai miten he kokevat oman toimivansa. (Anttila 1996, 218.) Havainnoinnin suurin etu verrattuna muihin aineistonkeruumenetelmiin on, että sen avulla saadaan välitöntä tietoa yksilöiden ja ryhmien toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoinnin avulla päästään niin sanotusti luonnolliseen ympäristöön tarkkailemaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 112–113.) On kuitenkin aina otettava huomioon, että havainnoitava henkilö voi muuttaa käytöstänsä tietäessään olevansa havainnoitavana (Anttila 1996, 223).

Ihmisten toimintaa havainnoidessa on aina tärkeää suunnitella etukäteen, mitä tilanteita havainnoidaan milläkin tyylillä, ja miten havainnot kirjataan muistiin. Muistiinpanojen tekeminen ei kuitenkaan saisi koskaan häiritä havainnointitilanteen sujuvaa kulkua. Myös useita havaintasijaita käytettäessä on tärkeää sopia yhdessä mitä havainnoidaan ja saada kaikki sitoutumaan yhteiseen päämäärään. Näin tutkimusaineistossa säilyy tutkijasta riippumaton tutkimusaineiston sisäinen vertailtavuus. (Vilka 2005, 125.)

Havainnoinnissa huomio kiinnitettiin kasvatushenkilökunnan toimintaan ja heidän suulliseen ilmaisuunsa. Laadullisessa tutkimuksessa havainnointi voidaan toteuttaa monella eritavalla. Havainnoinnin avulla saadut tiedot kertovat, miltä asiat näyttävät, eikä mitä ihmiset asiasta sanovat. Tässä opinnäytetyössä havainnointi toteutettiin osallistuvana havainnointina, jolloin välillä osallistuimme päiväkodin arkeen ja välillä vain tarkkailimme toimintaa. (Vilka 2005, 120–121.) Havainnoidessamme havaitsimme päiväkodissa joitakin sukupuolittuneita käytäntöjä. Esimerkiksi tytöt ja pojat laitettiin istumaan siten, että joka toinen oli tyttö ja joka toinen poika. Suullisessa ilmaisussa emme huomanneet kolmen havainnointipäivän aikana epätasa-arvoista kohtelua. Lapsia kehoitettiin tasapuolisesti sekä yksilöinä, että ryhmän tasolla. Myös puke- mis- ja siirtymistilanteissa lapset huomioitiin yksilöinä, eikä sukupuolittuneita käytänteitä ollut havaittavissa. Sukupuolistereotyyppioita oli havaittavissa lasten käytöksestä, mutta työntekijät olivat hyvin neutraaleja näiden suhteen ja kannustivat esimerkiksi tytöt leikkimään autoilla. Havainnoinnin tuloksia emme avaa enempää, sillä niitä ei käytetä opinnäytetyön aineistona, vaan havainnoinnit toimivat ainoastaan pohjana kysymyslomakkeiden luomiseen.

Kyselylomakkeita suunniteltaessa on tärkeää, että perehtyy huolellisesti aihetta koskevaan teoriakirjallisuuteen sekä aiempaan tutkimustietoon. Näin keskeiset käsitteet ovat hallussa ja kysymysten laadinta on helpompaa. Usein vaikeuksia tuottaa kuitenkin käsitteiden muokkaaminen vastaajalle ymmärrettäviksi niin, etteivät ne hävitä merkitystään. Siksi kyselylomakkeiden laadinta vaatiikin aina aikaa ja kunnollista perehtymistä aiheeseen. (Vilkkä 2005, 81.)

Kysymyksiä muotoillessa on kokoajan pidettävä mielessä, mitä milläkin kysymyksellä tutkitaan ja onko tieto tarpeellista tutkimuksen kannalta. Kyselylomakkeen tulisi vastata tutkimustehtäviä ja vastata tutkimusongelmiin. Tämä on tärkeää tutkimuksen validiteetin eli pätevyyden kannalta. (Vilkkä 2005, 88.)

Kyselylomakkeiden käyttö on suosittua tutkimuksissa, sillä sen avulla voidaan kerätä tietoa isoiltakin ryhmiltä ja usein anonymisti. Usein lomake on paperiversio, mutta nykyään kyselyn voi toteuttaa myös erilaisissa verkkopalveluissa. Kyselylomakkeiden avulla voi kerätä joko määrällistä tai laadullista tietoa. Tutkimuskysymysten muoto kannattaa pohtia tarkasti, sillä jos vastaajajoukko on hyvin suuri, saattavat avoimet kysymykset tuottaa liikaa tietoa. Jos taas joukko on pieni, on avoimista kysymyksistä saatu laadullinen tieto tärkeää ja silloin monivalintakysymykset voivat jättää tutkimusaineiston liian suppeaksi. (Ok-opintokeskus 2015.)

Opinnäytetyössä käytetyt kyselylomakkeet laadittiin niin, että laaditut kysymykset olisivat helposti ymmärrettäviä ja eivätkä ne olisi johdattelevia. Ennakoimme myös, että aihe on varmasti monille vieras, joten kaikki eivät tulisi vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Kysymyslomakkeissa oli sekä avoimia, että strukturoituja kysymyksiä. Kyselylomakkeisiin vastasivat päiväkodin työntekijät sekä vanhemmat. Lomakkeisiin vastattiin täysin anonymisti ja vastaaminen tapahtui itsenäisesti. Lomakkeet jaettiin työntekijöille sekä vanhemmille kirjekuorissa joissa oli mukana myös palautuskuoret. Vanhemmat palauttivat kyselylomakkeet suljetuissa palautuskuorissa päiväkodin henkilökunnalle, jonka jälkeen ne noudettiin päiväkodista. Näin tutkimus saatiin toteutettua täysin anonymisti.

7.2 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyöprosessi lähti käyntiin keväällä 2014, jolloin valitsimme aiheemme. Pidimme ideaseminaarin toukokuussa 2014, jonka jälkeen aloimme hioa aiheitamme, pohtimaan näkökulmaamme ja tutustumaan teoriakirjallisuuteen. Tutkimussuunnitelman opinnäytetyöllemme laadimme syksyllä 2014 ja esitimme sen suunnitelmaseminaarissa tammikuussa 2015. Suunnitelmaseminaarin jälkeen jatkoimme teoriakirjallisuuden perehtymistä ja aloimme kirjoittaa työmme teoriaosuutta.

Luvan opinnäytetyöllemme tarvitsimme päiväkodin johtajalta. Lähetimme tutkimussuunnitelman mukana tutkimuslupapyyntön (liite 1). Allekirjoitimme myös yhteistyösopimuksen päiväkodin johtajan kanssa. Saatuamme tutkimusluvan (liite 2) pystyimme aloittamaan tutkimuksemme toteutuksen. Tähän tutkimukseen emme tarvitseet lupia lasten vanhemmilta, sillä emme tarkkailleet havainnointikerroilla ketään lasta yksilöllisesti vaan koko ryhmän toimintaa. Tarkkailun pääkohteena olivat päiväkodin työntekijät, eivätkä lapset, joten emme nähneet syytä pyytää erillisiä lupia vanhemmilta. Tiedotimme kuitenkin vanhempia opinnäytetyöstämme paperisen tiedotteen (liite 3) välityksellä ja kerroimme havainnointien ajankohdat.

Kävimme havainnoimassa päiväkotia Naavametsän toimintaa kolmena päivänä. Havainnointi tapahtui 4.–5. sekä 11. maaliskuuta 2015. Havainnoinnista saimme paljon hyödyllistä tietoa ja hyviä ideoita. Laadimme kyselylomakkeet havainnoinnin sekä teoriakirjallisuuden pohjalta. Kyselylomakkeiden laatiminen oli osittain haastavaa, sillä aiheemme on niin laaja, ja sen rajaaminen oli vaikeaa. Tavoitteenamme oli saada vastaukset tutkimuskysymyksiimme kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomakkeista tuli melko pitkät, mutta tunsimme, että kysymyksiä ei voi karsia enempää, jos tuloksista halutaan kattavat.

Veimme kyselylomakkeet päiväkodin kasvatushenkilökunnalle (liite 4) ja vanhemmille (liite 5) jaettavaksi 15.4.2015. Viimeisen palautuspäivän laitoimme kahden viikon päähän, huhtikuun loppuun, sillä päiväkodin henkilökunta kehotti meitä asettamaan tarpeeksi lyhyen vastausajan, jottei vastaaminen unohtuisi tai pitkittyisi. Huhtikuun loppuun mennessä kaikki kasvatusvastuulliset työntekijät olivat vastanneet kyselyyn, mutta 20 perheestä vain kolme kyselylomaketta oli palautettu.

Olimme yhteydessä päiväkotia Naavametsän henkilökuntaan ja pyysimme heitä muistuttamaan vanhempia kyselylomakkeisiin vastaamisesta ja laittamaan vielä muistutuslapun ilmoitustaululle. Muistuttamisen ansiosta perheiltä palautui kaksi kyselylomaketta lisää. Tässä kohtaa viisi kahdestakymmenestä perheestä oli palauttanut kyselylomakkeen ja teimme päätöksen jakaa kyselylomakkeet uudestaan perheille ja asettaa uuden palautuspäivän. 21.5.2015 menimme itse paikan päälle jakamaan kirjekuorissa olevat kyselylomakkeet, jotta saisimme selvemmän kuvan miksi niin monet ovat jättäneet vastaamatta ja myös vastaamaan vanhempien mahdollisiin kysymyksiin. Lähes kaikki vanhemmat ottivat uusintakierroksen positiivisesti ja kertoivat, etteivät edellisellä kerralla vain ehtineet vastata tai että vastaaminen oli unohtunut. Jaoimme kyselylomakkeet kaikille, mutta muistutimme, että jos on jo vastannut, niin lomakkeesta ei tarvitse välittää. Näin varmistimme, että vastaajien henkilöllisyys pysyy salassa. Muutama vanhempi kommentoi kyselylomakkeen pituutta ja aiheen vaikeutta. Näille vanhemmille painotimme, että kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata, jotta lomakkeen voi palauttaa ja että kaikki lyhyetkin vastaukset ovat meille tärkeää aineistoa. Yksi vanhempi sanoi suoraan, että ei aio vastata kyselylomakkeeseen ja hyväksyimme tämän emmekä yrittäneet muuttaa hänen mieltään sillä vastaaminen on täysin vapaaehtoista.

Uusintakyselyn viimeisen palautuspäivän asetimme toukokuun loppuun ja kävimme hakemassa viimeisetkin palautetut kyselylomakkeet päiväkodista 1.6.2015. Palautuksia oli tullut lisää seitsemän lomaketta, mistä olimme tyytyväisiä. Perheistä vastasi kaiken kaikkiaan 12/20 eli kuusikymmentä prosenttia. Työntekijöiden vastausprosentti puolestaan oli sata.

7.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston analysointi

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus tarkastelee aina merkityksiä ja pyrkii kokonaisvaltaiseen tulkintaan ja ymmärrykseen. Laadullinen tutkimus käsittelee käsitteiden ja kokemusten merkityksiä, pyrkien aina saamaan kattavan kuvan ihmisten koetusta todellisuudesta. (Vilka 2005, 97.) Laadullisella tutkimuksella ei tavoitella yleistettävyyttä toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa. Yleistyksien sijaan tavoitteena voi olla muun muassa vanhojen ajatusmallien

kyseenalaistaminen tai ilmiöiden selittäminen tavalla, joka mahdollistaa uudenlaisen ajattelun. (Vilkkä 2005, 126.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkokoa ei säätele niinkään määrä vaan laatu. Aineiston tavoite on auttaa tutkijaa ilmiön ymmärtämisessä ja tulkitsemisessa. Siksi tavoitteeseen voidaan päästä pienelläkin aineistolla, jos se analysoidaan tarkasti. (Vilkkä 2005, 126.) Laadullista tutkimusmenetelmää käyttäessä kannattaa usein yhdistellä erilaisia aineistoja ja etsiä niiden väliltä yhteyksiä sekä mahdollisia esiin nousevia jatkokysymyksiä. Tutkimusaineiston sisäinen heterogeenisyys onkin rikkaus tutkimukselle, sillä sen myötä aineiston laatu ja luotettavuus kasvaa. (Vilkkä 2005, 127.) Laadullinen tutkimus ei voi koskaan olla teorialatonta, sillä yksi peruskulmakivistä, johon laadullisessa tutkimuksessa nojataan, on havaintojen teoriapitoisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tuloksiin vaikuttavat aina yksilöiden käsitykset tutkitavasta ilmiöstä, ilmiölle annetut merkitykset sekä tutkimuksessa käytettävät välineet. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 19.)

Laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat havainnointi, haastattelu, kysely sekä erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Menetelmiä voidaan esimerkiksi yhdistellä tai käyttää rinnakkain tutkimusongelmien ja tutkimuksen resurssin mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 73.) Tässä opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelmiksi valittiin havainnointi ja kyselylomakkeet. Havainnoinnin valitsimme yhdeksi menetelmäksi, sillä tunsimme, että tutustumalla Naavametsän päiväkotiin ja tarkkailemalla sen arkea, saamme laadittua kyselylomakkeet juuri päiväkodille sopiviksi. Perustelumme kyselylomakkeiden käyttöön on se, että kyselylomakkeilla saadaan kerättyä tietoa isolta joukolta anonyymisti ja suhteellisen helposti. Kyselylomakkeiden käyttö tuntui luontevalta myös siksi, että halusimme saada vanhemmilta ja työntekijöiltä vertailukelpoista tietoa.

Opinnäytetyön tutkimusaineistoon kuuluu kyselylomakkeiden vastaukset päiväkodin kasvatushenkilökunnalta sekä vanhemmilta. Opinnäytetyö keskittyy eniten päiväkodin kasvatushenkilökunnan vastausten analysointiin, mutta myös vanhempien mielipiteet ovat tärkeitä ja niitäkin työssä tuodaan esille. Vanhempien ja työntekijöiden kyselylomakkeet sisälsivät osittain samoja kysymyksiä, mutta myös osittain erilaisia. Tällä

tavoin vastauksia pystytään vertailemaan keskenään, mutta tietoa saadaan myös eri näkökulmista.

Aineiston käsittelyssä käytettiin laadullista sisällönanalyysiä. Laadullisen aineiston sisällönanalyysi pyrkii tuomaan selkeyttä aineistoon ja sitä kautta tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Pyrkimyksenä on löytää aineiston informaation pääkohdat ja tuoda ne esiin selkeästi, mutta tiivistetysti. (Taanila 2007, 2.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään aineistoa ja sen käsitteistöä, ja näin saadaan vastaus tutkimusongelmaan. Prosessi lähtee liikkeelle siitä, että tutkija päättää mitä aineistosta lähdetään etsimään. Tämän jälkeen aloitetaan tutkimusaineiston läpikäyminen ja sen redusointi eli pelkistäminen. Pelkistäminen tarkoittaa, että tutkimusaineistosta karsitaan pois epäolennainen informaatio siten, että jäljelle jää tutkimusongelman kannalta tärkeä informaatio. Jotta aineisto saataisiin pelkistettyä, on se ensin tiivistettävä ja joskus myös pilkottava osiin. Tiivistämistä ohjaa aina tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset. (Vilka 2005, 140.)

Seuraavaksi aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia, jotka ryhmitellään eli klusteroidaan ja tarvittaessa ryhmät nimetään sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Ryhmittelyssä luodaan pohja tutkimuksen perusrakenteelle ja saadaan alustavia näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä. Ryhmittelyä seuraa teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Tässä vaiheessa nostetaan vielä esille tutkimuksen kannalta oleellinen tieto ja sen pohjalta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Käsitteellistämistä toteutetaan yhdistelemällä aiemmin syntyneitä ryhmiä niin kauan kun se on aineiston kannalta mielekästä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 112–114.)

Toteutimme sisällönanalyysin käyden läpi jokaisen edellä mainitun vaiheen. Sisällönanalyysi oli aikaa vievää, mutta helpotti huomattavasti aineiston analysointia. Kokosimme tulokset ensin kysymys kysymykseltä, jonka jälkeen kirjoitimme ne auki tekstimuodossa. Tässä vaiheessa kysymysten analysoinnista materiaalia tuli 18 sivua. Tämän jälkeen vertailimme vanhempien ja työntekijöiden vastauksia ja aloimme pohtia sopivia teemoja ryhmittelyä varten. Päädyimme ryhmittelemään tulokset kolmeen eri teemaan, jotka kuvastivat mielestämme parhaiten tutkimuksen tuloksia ja vastasivat myös hyvin tutkimuskysymyksiin.

7.4 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Laadulliset tutkimukset voivat poiketa toisistaan paljonkin, ja siksi löytyy myös paljon erilaisia käsityksiä siitä, milloin laadullinen tutkimus on luotettava. Kuitenkin laadullisen tutkimuksen voi yleensä sanoa olevan luotettava silloin, kun tutkimuskohde on oikea suhteessa tulkittuun materiaaliin ja teorian tietoon. (Vilka 2005, 158.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen toteuttaminen ja luotettavuus ovat koko prosessin ajan yhteydessä toisiinsa. Tutkijan on arvioitava luotettavuutta jokaisen valinnan kohdalla, teorian haussa, analysointitavoissa, tulkinnassa sekä johtopäätöksissä. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kriteerinä on myös itse tutkija ja hänen rehellisyytensä. Luotettavassa tutkimuksessa tutkijan on pystyttävä perustelemaan tekstissään, miten mihinkin ratkaisuun on päädytty ja miksi ne sopivat tutkimukseen parhaiten. (Vilka 2005, 158–159.)

Luotettavuutta arvioidessa on otettava huomioon myös puolueettomuusnäkökulma. Havaintoja tehdessä on osattava erottaa toisistaan niiden luotettavuus ja puolueettomuus. Puolueettomuus näkyy muun muassa siinä, pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajaa puolueettomasti vai antaako tutkija omien mielipiteiden ja arvojen vaikuttaa siihen, miten hän kuulee ja havainnoi. Esimerkiksi sukupuoli, ikä, uskonto, poliittinen asenne, kansalaisuus tai virka-asema voivat olla puolueettomuuteen vaikuttavia asioita. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 133.)

Vaikka tutkimuksen tulisikin olla täysin arvovapaata, vaikuttavat tutkijan omat arvot aina jollain tapaa tutkimusprosessin aikana tehtyihin valintoihin. Toisaalta arvovapaaksi tutkimuksen tekeekin juuri se, että tutkija kertoo avoimesti tutkimukseen vaikuttavista arvoista. Näin tutkija tekee tutkimuksesta läpinäkyvän. Läpinäkyvyys puolestaan liittyy monella tapaa tutkimuksen etiikkaan ja sen tarkasteluun. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 134.)

Tutkimusta tehdessä on otettava huomioon monia eettisiä kysymyksiä. Tiedon hankintaan sekä tutkimuksen julkaisemiseen liittyy tutkimuseettisiä periaatteita, joiden mukaan toimiminen on aina tutkijan vastuulla. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää aina,

että tutkimusta tehdessä on noudatettu eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä. Lähtökohtana tutkimuksessa on oltava aina ihmisarvon kunnioittaminen. (Hirsjärvi ym. 2009, 24–25.)

Hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen sitoutuneet tutkijat kuljettavat tutkimusetiikkaa tutkimusprosessin ideointivaiheesta tuloksista tiedottamiseen asti. Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan, että tutkijat noudattavat eettisiä ja tiedeyhteisön hyväksymiä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Tiedonhankinnassa tieteellinen käytäntö tarkoittaa, että tiedonhankinta perustuu oman alan tieteellisen kirjallisuuden tuntemiseen muiden tarvittavien tiedonlähteiden käyttämiseen. (Vilkkä 2005, 29–30.) On myös tärkeää merkitä lähdeviitteet ja lähteet tarkasti ja asianmukaisesti. Mitä tarkempaa lähteisiin viittaaminen ja lähteiden merkintä on, sitä paremmin tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. (Vilkkä 2005, 32.)

Opetusministeriön tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut selkeät ohjeet tieteellisten toimintatapojen noudattamiseen. Ensimmäinen ohje painottaa tutkimuksen rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Toinen ohje on soveltaa eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Kolmas kohta painottaa, että myös aikaisemmat tutkimukset aiheesta on otettava huomioon asianmukaisella ja kunnioittavalla tavalla. Neljännessä ohjeessa korostetaan tutkimuksen suunnittelua, toteutusta ja raportointia tieteellisellä ja yksityiskohtaisella tavalla. Viidennessä ohjeessa kehoitetaan huomioimaan tutkimusryhmän jäsenten asemat ja oikeudet. Kuudes ohje on ilmoittaa kaikki tutkimuksen kannalta olennaiset yhteistyökumppanit ja rahoituslähteet. Viimeinen ohje on noudattaa hyvää hallintokäytäntöä, niin henkilöstö- kuin talousasi- oissa. (Hirsjärvi ym. 2009, 24.)

Hyvän ja eettisesti kestävä tutkimuksen tekeminen ei ole helppo tehtävä. Esimerkiksi internetin käyttö tutkimuksen aineistona tuo esiin uusia eettisiä kysymyksiä ja muovaa näin eettisyyden periaatteita. Tutkijan tulisikin olla aina ajan tasalla yleisesti hyväksytyistä tutkimuseettisistä periaatteista. On myös tärkeää, että eettisiä periaatteita noudetaan jo ensimmäisistä tutkimustehtävistä lähtien, jotta siitä muodostuisi vakiintunut tapa. (Hirsjärvi ym. 2009, 27.)

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa käymme läpi tutkimuksemme tulokset. Käymme kysymyslomakkeilla saadut vastaukset läpi teemoittain, samalla vertaillen työntekijöiden ja vanhempien vastauksia ja näkemyksiä. Kysymyksiä lomakkeissa oli paljon, sillä halusimme saada hyvin kattavan kuvan aiheestamme. Tähän kappaleeseen olemme kuitenkin tiivistäneet saamamme aineiston informaation pääkohdat mahdollisimman selkeästi.

Opinnäytetyön aineistoa analysoidessa käytetään tekstikatkelmia vastauksista, sillä tämä auttaa perustelemaan tehtyjä tulkintoja vastauksista. Kun lukija tekee suorista sitaateista samoja tulkintoja, saa työ lisää luotettavuutta. (Taanila 2007, 19.)

8.1 Sukupuolisensitiivisyyden toteutuminen

Sukupuolisensitiivisyys oli käsitteenä kaikille työntekijöille melko vieras. Tietoa ja kokemusta oli vastaajille enemmän tasa-arvokasvatuksesta. Sukupuolisensitiivisyyden sisältö oli monille tuttua, vaikka itse käsite olikin vielä vieras. Osa vastaajista myös kertoi toteuttaneensa sukupuolisensitiivistä työtä, vaikkei käsite hänelle ollutkaan kuin hämärästi tuttu. Myös vanhemmista yli puolet vastasi, että sukupuolisensitiivisyys ei käsitteenä ollut entuudestaan tuttu. Kuitenkin moni sanoi, että luettuaan saatekirjeemme, käsite aukesi hyvin ja että aihe oli monille jo entuudestaan tuttu.

*”Mieleen tulee vain sukupuolineutraalius,
joka kenties on tämän vastakohta.”*

Kysyimme, miten vastaajat käsittävät sukupuolisensitiivisyyden käsitteen. Työntekijöistä kaikki vastasivat tähän kysymykseen melko samalla tavalla. He olivat käsittäneet hyvin sukupuolisensitiivisyyden käsitteen ja aukaisivat sen selkeästi.

*”Sensitiivisyys on aistimista ja havaintojen tekemistä.
Siihen yhdistetään tasa-arvokasvatus, mutta myös huomioidaan
tytöt ja pojat omina itsenään yksilöllisesti.”*

Vanhemmat puolestaan olivat tulkinneet sukupuolisensitiivisyyden hyvin eri tavoin. Suurimmassa osassa vastauksista nousi kuitenkin esille eri sukupuolien huomioiminen ja ymmärtäminen. Yhdessä vastauksessa vastattiin, että sukupuolisensitiivisyys mielletään samana asiana kuin sukupuolineutraalisuus.

Yksi vastaajista kertoi oman näkökulmansa sukupuolisensitiivisyyteen hyvin selkeästi, vaikkakin poiketen yleisestä käsityksestä. Seuraavassa vastauksessa korostetaan sukupuolieroja ja halutaan sukupuolen vaikuttavan kasvattajien toimintaan.

”Tytöt ovat tyttöjä ja pojat poikia, joten heillä on erilaiset toimintatavat, tarpeet, halut ja kiinnostuksen kohteet. Näin ollen heitä tulee kohdella ja huomioida eri sukupuolien edustajina. Aikuisten tulee tukea tyttöjen ja poikien sukupuoli-identiteetin rakentumista reagoimalla tyttöihin tyttöinä ja poikiin poikina.”

Kun kysyimme onko sukupuolisensitiivisyys tärkeä elementti lasten kasvatuksessa, työntekijöiden vastaukset jakautuivat kahtia. Puolet heistä vastasi, että kokevat sukupuolisensitiivisyyden hyvin tärkeäksi lapsen kehityksen kannalta. Toiset taas eivät pitäneet sitä niin olennaisena asiana. Varsinkaan 1–3-vuotiaiden ryhmässä sukupuolisensitiivisyyttä ei pidetty niin tärkeänä, sillä vastaaja tunsu, että niin pienillä lapsilla ei vielä ole erieneviä tarpeita tai kysymyksiä sukupuolesta. Sukupuolisensitiivisyys on kuitenkin tärkeää myös pienten ryhmässä, sillä lapsi oppii luonnostaan mallista. Jo pienet lapset seuraavat tarkasti, mitä vanhemmat lapset ja aikuiset tekevät ja ajattelevat ja tämä vaikuttaa selvästi heidän omiin toimintoihinsa ja asenteisiinsa. (Terveystiete 2015.)

*”Jokainen lapsi on oma yksilönsä,
jolla on omat kiinnostuksen kohteet ja mielipiteet
ja niitä pitää osata kunnioittaa niin aikuisten kuin lastenkin.”*

*”Se vahvistaa lapsen sukupuoli-identiteettiä
ja kun lapset ovat 1/3 päivästä hoidossa,
niin myös varhaiskasvatuksella on siihen vastuu.”*

Vanhemmat olivat suurimmalta osin sitä mieltä, että sukupuolisensitiivisyys on tärkeä elementti varhaiskasvatuksessa.

”Näen, että yksilön huomioiminen on tärkeintä, oli sitten poikamainen poika tai tyttömainen tyttö, tai mitä tahansa. Roolit myös vaihtelee ja venyy: poikamainen poikani tykkää keijuista ja prinsessoista, jotka perinteisesti on luokiteltu tyttöjen jutuiksi.”

”Sukupuolten välillä on eroja, mikä perustuu fysiologiaan. Samoin yksilöiden välillä on eroja. Nämä on tärkeää huomioida.”

Vain yksi vastaaja oli sukupuolisensitiivisyyttä vastaan:

*”Maailma makaa aikojen alussa luodun
”Aatami ja Eeva” –mallin päällä,
joten jo varhaiskasvatuksessa on
huomioitava tytöt tyttöinä ja pojat poikina.”*

Kaikki työntekijät olivat sitä mieltä, että toteuttavat työssään sukupuolisensitiivisyyttä. Kaikki eivät osanneet sanoa miten, mutta osa vastaajista oli osannut kertoa konkreettisia esimerkkejä. Yksi vastaajista kertoi aina huomioivansa lapsen kiinnostuksen kohteet sukupuolesta riippumatta ja luoda tälle mahdollisuus toteuttaa itseään. Osa kertoi antavansa lapsen itse valita leikkikaverin ja usein myös leikin itse. Vastauksissa korostettiin, että ketään ei suunnata leikkeihin sukupuolen perusteella ja kaikki leikit on tarkoitettu kaikille lapsille. Myös yhteisiin tuokioihin kerrottiin valittavan usein neutraaleja aiheita, jotta ne kiinnostaisivat sekä tyttöjä että poikia.

Kysyimme vanhempien mielipidettä sukupuolisensitiivisen työtteen tärkeydestä. Heistä vain pieni osa ei mieltänyt sukupuolisensitiivisen työtteen olevan tärkeää varhaiskasvatuksessa. Yksi näistä vastaajista pohti vastauksessaan, että analysoidaanko asioita liikaa, kun tällaisiin asioihin kiinnitetään huomiota. Suurin osa oli kuitenkin sitä mieltä, että sukupuolisensitiivinen työote on hyvin tärkeä elementti varhaiskasvatuksessa.

*”Tärkeää, jotta ymmärretään ja otetaan huomioon
jo fysiologian pohjalta sukupuolten välillä ilmenevät erot.*

*Myös kulttuuri tuo mukanaan näitä eroja,
jotka on ainakin aikuisten tiedostettava.”*

*”Äärimmäisyyksiin ei tarvitse mennä,
mutta on tärkeää että jokainen saa toteuttaa itseään yksilönä.”*

Kaikki työntekijät olivat sitä mieltä, että sukupuolisensitiivisyys tukee lasten kasvua ja kehitystä. Kahdessa vastauksessa tarkennettiin, että se tukee erityisesti lapsen sukupuoli-identiteetin kehitystä. Yhdessä vastauksessa todettiin, että sukupuolisensitiivinen työskentely myös vahvistaa lasten positiivista minäkuva, sillä sukupuolisensitiivisyyteen sisältyvät yksilöllinen kohtaaminen, lapsen tarpeiden ja halujen huomioiminen sekä lapsen vapaus toteuttaa itseään ovat mukana luomassa positiivista minäkuva.

Myös kaikki vastanneista vanhemmista olivat sitä mieltä, että sukupuolisensitiivisyys tukee lapsen kasvua ja kehitystä.

*”Lasten kautta tasa-arvo/sukupuolisensitiivisyys
voidaan saavuttaa ja se poistaa myöhemmin epätasa-arvoisuutta
myös työelämästä. Helpottaa myös vanhemmuutta (yhtä soveliasta isän jäädä kotiin
kuin äidin), poistaa ennakkoluuloja niiden kohdalla
joiden sukupuoli ei ole niin selvää.”*

*”On tärkeää ottaa huomioon lapsen sukupuoli, kun häntä kasvattaa.
Identiteetti, itsetunto ja omanarvontunto muodostuvat jo lapsena
ja niihin vaikuttaa aikuiset, vanhemmat ja varhaiskasvatus.”*

Jotkut olivat tätä mieltä hyvinkin vahvasti, toiset taas olivat hieman epävarmoja sukupuolisensitiivisyyden merkityksestä. Kukaan ei kuitenkaan tuntenut, että sukupuolisensitiivisyys olisi turhaa tai ettei se olisi tukena kasvulle ja kehitykselle. Käsitteen vieraus aiheutti monille epävarmuutta kysymykseen vastatessa. Esimerkiksi yksi vastaajista oli kommentoinut, että jos sukupuolisensitiivisyys tukee yksilöllistä kasvattamista, silloin se todennäköisesti tukee myös kasvua ja kehitystä.

Kysyimme työntekijöiltä ja vanhemmilta, tuntuuko heistä, että sukupuolisensitiivisyydestä keskustellaan heidän välillään tarpeeksi. Kaikki työntekijät vastasivat, että aiheesta ei keskustella tarpeeksi vanhempien kanssa. Vastauksista nousi ilmi, että tällaisille keskusteluille ei juuri ole aikaa tai tilaisuutta. Usein lapsista keskustellessa puhutaan lähinnä lasten yksilöllisistä tarpeista, jotka toki kuuluvat sukupuolisensitiivisyyden piiriin. Sukupuolisensitiivisyys terminä ei ole kuitenkaan tullut ikinä esiin keskusteluissa.

Myös vanhemmista suurin osa kertoi, että sukupuolen moninaisuudesta ja sukupuolisensitiivisyydestä ei puhuta paljoa työntekijöiden kanssa, mutta heidän mielestään siitä puhutaan kuitenkin tarpeeksi. Vain kaksi vanhempaa vastasi, että siitä ei ole keskusteltu lainkaan.

”Ei ehkä suoraan, mutta ainakin kehityskeskusteluissa puhutaan lapsen vahvuuksista ja missä kaipaa eniten tukea. Puhutaan lapsesta yksilönä, persoonana.”

”Asiasta ei erityisesti ole keskusteltu, mutta tarpeen tullen en näe estettä sen tyyppiselle keskustelulle.”

8.2 Tasa-arvokasvatuksen toteutuminen

Kun kysyimme minkälaiset asiat ohjaavat työntekijöiden toimintaa lasten kanssa, vastauksista nousi esille monia asioita. Tällaisia olivat muun muassa ikä, vireystaso, tila ja lasten kehitysvaiheet. Kaksi vastaajista oli kertonut myös sukupuolen vaikuttavan toimintaan, joskaan ei ollut perustellut tähän kohtaan, että miten. Vastauksien ei siis voida olettaa tarkoittavan, että nämä työntekijät eivät pääasiallisesti toteuttaisi sukupuolisensitiivistä työtä, vaan sukupuoli voi vaikuttaa esimerkiksi vain tietynlaista toimintaa ohjatessa. Myös lapsiryhmän koostumuksen (tytöt/pojat -suhde) kerrottiin ohjaavan toimintaa. Tätäkään vastausta ei ollut avattu sen enempää.

Vanhemmatkin toivoivat monien eri asioiden ohjaavan työntekijöiden toimintaa. Yli puolissa vastauksista korostettiin lapsen yksilöllistä kohtaamista. Myös arvot, tasapuo-

lisuus ja oikeudenmukaisuus sekä lasten erilaiset tarpeet ja luonteenpiirteet nousivat vanhempien vastauksista esille.

”Yksilöllisyyden. Toiset tarvitsevat enemmän omaa tilaa/ seuraava/kannustusta/aktivointia/vaikutusmahdollisuuksia kuin toiset. Myös kiireettömyys ja suorituseskeisyyttömyys, vaikka se haasteellista onkin isoissa ryhmissä.”

”Tasa-arvoisuuden. Tärkeä oppi kasvaessa isommaksi ja kouluakin silmällä pitäen.”

”Eroavaisuuksiin ja poikkeavuuksiin lasten välillä tulisi suhtautua sallivasti, jotta jokainen lapsi voisi tuntea itsensä tärkeäksi ja tasa-arvoiseksi muiden kanssa.”

Kysyimme vanhemmilta ja työntekijöiltä miten tasa-arvokasvatus näkyy päiväkodin arjessa. Työntekijöiden vastauksissa korostui yksilöllisyyden kunnioittaminen sekä poikien ja tyttöjen tasavertainen kohtelu. Kaikilla on päiväkodissa myös samat säännöt, mikä luo pohjaa tasa-arvolle. Ketään ei saa kiusata oman mielipiteen tai mielenkiinnon kohteen tai minkään muun syyn takia. Eräässä vastauksessa sanottiin, että päiväkodissa työskennellessä oppii kuitenkin erottamaan selkeästi tyttöjen ja poikien tarpeet ja mielenkiinnon kohteet.

Muutama vanhemmista kertoi, ettei ole huomannut tai kiinnittänyt huomiota tasa-arvokasvatuksen ja sukupuolisensitiivisyyden toteutumiseen. Suurin osa kuitenkin kertoi huomanneensa tasa-arvokasvatuksen toteutuvan lastensa päiväkodissa.

”Kaikkia kohdellaan samanarvoisina ja käytöstavat kaikilla samat.”

Työntekijät kertoivat tasa-arvokasvatuksen merkityksen korostuvan ristiriitatilanteissa. Koska kaikilla on samat säännöt, on myös työntekijöiden kohdeltava kaikkia samalla tapaa esimerkiksi sääntöjä rikottaessa.

”Kiusaamistilanteissa korostuu, koska kaikki ovat tasa-arvoisia keskenään, eikä kukaan ole oikeutettu kohtelevaan toista väärin. Jos lapsi on vaikka heittänyt hiekkaa toisen päälle, kysyn lapselta, saako hänen päällensä heittää hiekkaa. Lapsi vastaa tähän usein, että ei saa, johon sanon, että silloin sinäkään et saa heittää hiekkaa toisen päälle.”

Tasa-arvoisuuden kerrottiin korostuvan myös ryhmätilanteissa, joissa kaikki tekevät samat asiat. Myös lasten toiveet toteutetaan samalla tavalla ja tasapuolisesti sukupuoleen katsomatta.

Vanhemmat toivat esiin monia erilaisia tilanteita, joissa tasa-arvokasvatus on erityisen tärkeää. Muutama koki, että tasa-arvokasvatus on aina tärkeää, eikä siksi osannut nimetä mitään tiettyä tilannetta. Muista vastauksista esiin nousivat muun muassa ristiriitatilanteet, joissa vanhemmat toivoivat, että tyttöjä ja poikia kohdeltaisiin tasavertaisesti. Myös ryhmätilanteissa tasa-arvokasvatuksen tunnettiin olevan erityisen tärkeää, sillä niissä tasa-arvoinen kohtelu unohtuu helpoiten. Yhdessä vastauksessa oli kerrottu tilanne, jossa tasa-arvokasvatuksen merkitys korostuu ja annettu myös malli toteuttaa tasa-arvokasvatusta:

”Tilanteessa, jossa lapseni toteaa jonkin olevan ”tyttöjen juttu” tai ”vain pojat voi...”. Silloin keskustelaan siitä, että kyse on yksilön mielenkiinnon kohteista, innostuksesta, eikä sukupuoleen sidotusta taidosta tai kyvyttömyydestä. Tärkeää, jotta ”tyttöjen jutut” ja ”poikien jutut” ja erisukupuolten ominaisuudet lakkaisivat olemasta.”

Kyselylomakkeiden vastauksista nousi ilmi, että jokaisen työntekijän mielestä lapset kohdataan Naavametsän päiväkodissa riittävän yksilöllisesti. Erityisesti yksilöllisyys tuntuu korostuvan tulo- ja lähtötilanteissa, joissa jokainen lapsi ja perhe huomioidaan yksilöllisesti.

”Jokaiselle lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma ja siihen kirjataan lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet, näitä työntekijät huomioivat jokaisen lapsen kohdalla.

*Toki ryhmässä ei aina pysty jokaisen toiveita sillä hetkellä toteuttamaan,
pyrimme sitten toteuttamaan ne jossain toisessa tilanteessa.”*

Kaikki työntekijät myös tunsivat, että lapsi pyritään esimerkiksi ohjaamaan leikkiin, joka häntä itseään kiinnostaa. Naavametsän päiväkodissa on toiminnassa leikinvalintataulu, jossa on monipuolisesti erilaisia leikkejä tarjolla. Leikinvalintatauluun lapsi käy kiinnittämässä oman nimitarransa sen leikin kohdalle, jota hän itse tahtoo leikkiä. Näin toiminta on mahdollisimman yksilöllistä ja lapsilähtöistä. Joskus kuitenkin työntekijöiden on rajattava leikin ryhmäkokoja ja myös, ketä siinä on mukana ja onko leikkijät ikätasoltaan leikkiin sopivia.

*”Ohjaan lapset leikkiin sen perusteella mitä on mahdollista leikkiä,
mitä lapset tahtovat leikkiä ja mikä leikki
”onnistuu” ilman riitoja tai riehumista.”*

Yksilöllisen kohtaamisen tyyli voi työntekijöiden mukaan vaihdella eri lasten kanssa riippuen monista asioista, kuten lapsen iästä, luonteesta ja siitä kuinka hyvin kasvattaja jo tuntee lapsen.

*”Kun tuntee lapsen, tietää myös hänen kiinnostuksen kohteet ja muut asiat,
jolloin lapsi pystytään kohtaamaan entistä yksilöllisemmin.
Yksilöllisyys tulee huomioida hoitopäivän jokaisessa tilanteessa.”*

Myös kaikki vanhemmat tunsivat, että lapset kohdataan päiväkodissa yksilöinä, sukupuolesta riippumatta. Kahdessa vastauksessa tuotiin myös esille, että mitä paremmin kasvatushenkilökunta tuntee lapsen, sitä yksilöllisemmin hänet pystytään kohtaamaan

*” Lapseni on sosiaalisesti lahjakas, fyysisesti taitava
ja ekstrovertti, mutta myös jääräpäinen, joustamaton
ja huono sietämään äkillisiä muutoksia suunnitelmissa.
Kaikki nämä ominaisuudet otetaan päiväkodissa huomioon.
Vaikuttimena siis yksilö, ei sukupuoli.”*

Kukaan työntekijöistä ei nähnyt tarvetta edistää tasa-arvokasvatusta Naavametsän päiväkodissa, sillä he tunsivat sen olevan hyvällä mallilla. Kuitenkin yhdessä vastauksessa sanottiin, että kaikki vinkit ovat aina tervetulleita. Vanhemmista vain kaksi vastaajaa tunsu tarvetta edistää tasa-arvokasvatusta Naavametsän päiväkodissa. Näissäkin vastauksissa kuitenkin kerrottiin, että tasa-arvokasvatukseen on jo kiinnitetty huomiota päiväkodissa, mutta heistä on tärkeää, että sitä pidetään edelleen yllä ja siihen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Vastauksista nousi myös esille, että vanhemmat toivoisivat, että vielä enemmän pyritäisiin eroon vakiintuneista, sukupuolittuneista käytänteistä. Kaikki muut olivat sitä mieltä, että nykytilanne on hyvällä mallilla ja että tasa-arvokasvatusta toteutetaan jo riittävästi.

8.3 Sukupuolen merkitys kasvatuksessa

Kysyimme työntekijöiltä ja vanhemmilta, ohjaavatko he mielestään lapsen sukupuoli-identiteetin kehittymistä. Kaikki työntekijät tunsivat omalta osaltaan vaikuttavan lasten sukupuoli-identiteettien kehittymiseen, kuitenkin hyvin eri tavoilla.

”Lapset ovat herkkiä rajaamaan asioita tyttöjen tai poikien juttuihin, esim. väreissä, vaatteissa.

Tärkeää on huomioda puhuessa sekä keskustellessa lasten kanssa, että aina kaikki pojat eivät pidä tietyistä jutuista ja sama tytöillä.

Toisaalta on myös tärkeää tukea omalla roolillaan ja puheillaan tytöiksi ja pojiksi kehittymistä.”

”Esimerkiksi mistä jutuista pojat pitävät, kuten autot. Jos tytöt eivät niistä tykkää niin totean, että ehkä se on ”poikien juttu”.”

Edellisissä työntekijöiden vastauksissa tuli esille lasten kanssa keskustelun tärkeys. Ensimmäisessä vastauksessa sanottiin, että lapset ovat herkkiä rajaamaan asioita ja juuri tässä kohtaa kasvattajilla on suuri vastuu ehkäistä stereotyyppien ja sukupuolittuneiden mallien muodostumista esimerkiksi selittämällä, että kaikki voivat itse päättää, mistä väreistä tai vaatteista pitävät.

Vanhemmistakin vain yksi oli vastannut, että ei tunne ohjaavansa lapsensa sukupuoli-identiteetin kehittymistä. Muutama vanhempi kertoi, että ei yritä tietoisesti ohjata lapsensa sukupuoli-identiteettiä, mutta myönsi, että varmasti vaistomaisesti ja omia käyttäytymismalleja noudattaen sitä tulee ohjattua. Osa osasi myös suoraan kertoa, miten ohjaa omalla käyttäytymisellään ja kasvatustyyllillään lapsen sukupuoli-identiteetin kehittymistä.

*”Ohjaan. Puen pojat poikien vaatteisiin ja tytöt tyttöjen vaatteisiin.
Suurin osa leluista on valmistajan tietylle sukupuolelle suunniteltavia,
mutta mielestäni on tärkeämpää, että leluissa,
leikeissä ja harrastuksissa on lapsia, jotka saavat toteuttaa itseään miten haluavat.
Jos poika haluaa leikkiä nukeilla ja tyttö autoilla,
tai poika tanssia balettia ja tyttö pelata jääkiekkoa, niin siitä vain.”*

Yksi vanhemmista nosti esille keskustelujen merkityksen sukupuoli-identiteetin kehitymisessä. Heidän perheessään tyttöjen ja poikien fyysiset erot olivat alkaneet kiinnostaa lasta ja niistä keskusteltiin yhdessä. Vastaaja kuitenkin kommentoi, että asioista jutellaan kun ne ovat ajankohtaisia, mutta harvoin on tarkoituksena lähestyä aihetta sukupuoli-identiteetin kautta.

Kysyimme työntekijöiltä sukupuolistereotyyppien ja sukupuolittuneiden käytäntöjen vaikutuksista heidän toimintaansa. Vastauksista nousi esille, että työntekijät eivät tunne stereotyyppien vaikuttavan heidän omiin asenteisiinsa tai työtapoihinsa. Kuitenkin yhdestä vastauksesta kävi ilmi, että ne voivat kuitenkin vaikuttaa, vaikkei sitä itse tajuaisikaan.

*”Pojille tarjotaan enemmän liikunnallisia
ja esim. rakentelutoimintoja
ja tytöille enemmän yleisesti tyttöjä kiinnostavia.”*

Sukupuolittuneita käytäntöjä huomasi käyttäneensä vain yksi työntekijä:

*”Tyttöjä käytetään usein ryhmässä rauhoittamaan poikia.
Esim. laittamalla tyttöjä poikien väliin istuessa tai jonossa.”*

Muut korostivat, että lapsia kohdellaan yksilöinä sukupuolesta riippumatta. Esimerkiksi leikki-tilanteissa sukupuoli ei työntekijöiden puolelta ohjaa leikkiä, tai sen valintaa. Toki lapset saattavat itse noudattaa sukupuolittuneita käytäntöjä, kun heille annetaan päätösvalta leikeistä.

”Ryhmätilanteet aiheuttavat sen, että sukupuolittuneita käytäntöjä tulee joskus käytettyä. Enemmän tulee kuitenkin kiinnitettyä huomiota yksilöön, kuin siihen, että on tyttö tai poika. ”

Vanhemmista vain muutama vastasi, että erilaiset stereotypiat eivät vaikuta heidän kasvatustyyliinsä. Näitä vastauksia ei ollut perusteltu. Osa kertoi toivovansa, että stereotypiat eivät vaikuttaisi kasvatustyyliin, mutta eivät olleet siitä varmoja. Loput osasivat tunnistaa tiettyjä stereotypioita, joita siirtävät lapsilleen joko tietoisesti, tai tiedostamatta.

”Toivon, että ei, mutta en ole varma mitä kaikuja kasvatuksessani on omasta lapsuudestani. Sain usein kuulla olevani työtöksi liian vauhdikas, äänekas, levoton, jne.”

”Varmasti vaikuttavat. Osa on varmasti luontaista, osa stereotypioihin pohjautuvaa, ne on käytännössä hyvin vaikea erottaa. Ensiksi tulee mieleen lasten vaatteiden värit; Pojalle ei mielellään pue pinkkiä päälle, vaikka pieni poika ei sitä itse vastustaisi.”

Kysyessämme työntekijöiltä, onko päiväkodissa tarjolla monipuolisesti malleja sukupuolirooleista, nousi esille selvästi se, että päiväkodissa työskentelee tällä hetkellä vain naisia. Kuitenkin vastaukset jakautuivat kahtia, sillä osa näki, että päiväkodissa on silti tarjolla erilaisia malleja sukupuolirooleista.

”Päiväkodissamme työskentelee vain naisia, joten mieskasvattajan mallia ei ole tarjolla. Olemme työntekijät kuitenkin kaikki erilaisia,

joten erityylisiä malleja on lapsille tarjolla. ”

Tässä vastauksessa on todettu, että myös toisistaan eroavat naiset voivat tarjota erilaisia roolimalleja lapsille. Erilaisuus kasvattajien luonteissa, kasvatustyylyissä ja olemuksessa on suuri rikkaus lapsiryhmälle, vaikka sitä ei aina tiedostetakaan.

*”Keskustelut, laulut, sadut ja
lasten puheet pitävät yllä käsityksiä
sukupuolirooleista. ”*

Sadut ja laulut opettavat lapsille paljon esimerkiksi elämästä ja etiikasta. Niiden kautta tulee esille myös erilaisia sukupuolirooleja. Jotkin näistä sukupuolirooleista voivat olla hyvinkin stereotyyppisiä, mutta nykyään on olemassa myös paljon satuja, jotka nimenomaan pyrkivät välttämään tai jopa rikkomaan sukupuolistereotypioita ja avaamaan lapsille mahdollisuuden uudenlaiseen ajatteluun. (Avelin-Rahtu & Kapanen 2012, 28-30.)

Vanhemmista kaikki olivat sitä mieltä, että heidän lapselleen on tarjolla tarpeeksi monipuolisia ja erityylisiä sukupuolirooleja.

*”Perhe, suku ja ystäväpiiri ovat täynnä erilaisia,
eri elämäntilanteissa ja erilaisissa parisuhde- / perhekuvioissa eläviä ihmisiä. ”*

Monet vanhemmat olivat huomanneet, että sukupuolirooleihin ja malleihin voidaan lukea myös suku ja perheen ystäväpiiri. Monet olivat myös tiedostaneet, että pelkkä sukupuoli ei luo sukupuoliroolia, vaan rooli voi vaihdella myös elämäntilanteen, parisuhteiden, luonteiden ja persoonallisuuksien mukaan.

*”Naisellisia naisia, ja naisia, jotka tekevät asiat ”poikamaisemmin”. Toiset pitävät
koruista ja toiset lähtevät mieluummin metsään vaeltamaan.
Toiset isät puuhaavat lastensa kanssa enemmän kuin toiset. ”*

*”Perheessämme ei ole miesten tai naisten töitä,
vaan molemmat tekevät kaikkea. ”*

Työntekijöiden vastauksien mukaan Naavametsän päiväkodissa ei luoda odotuksia sukupuolen perusteella, vaan kaikki ovat samalla ”viivalla”. Työntekijät kuitenkin kertoivat, että muu maailma luo stereotyyppisiä, sukupuolittuneita odotuksia lapsille.

”Perinteiset stereotypiat ehkä saattavat vaikuttaa.

Esim. tytöt ovat rauhallisempia kuin pojat ja oppivat aiemmin omatoimisiksi, esimerkiksi pukemisen suhteen. Tytöiltä ja pojilta myös odotetaan tällaista käytöstä. Päiväkodissa tätä ehkä näkee vähemmän, koska osataan huomioda, että lapset kehittyvät yksilöllisesti omaan tahtiin.”

Yhdestä vastauksesta ilmeni, että myös esimerkiksi nykypäivän media, erityisesti mainokset, ovat hyvin stereotyyppisiä sukupuoliasioissa, mikä vaikuttaa myös lapsiin. On tärkeää, että sukupuolisensitiivisyys huomioidaan muuallakin, kuin varhaiskasvatuksen tasolla, sillä lapset ovat hyvin alttiita myös muille ympärillä oleville ärsykeille. Tämä nostaa sukupuolisensitiivisyyden kysymyksen myös yhteiskunnan tasolle.

Vanhemmista vain pieni osa vastasi, että ei tunne lapsille asetettavan erilaisia odotuksia sukupuolesta riippuen. Muut olivat sitä mieltä, että niitä selvästi asetetaan. Esi-merkkejä oli myös annettu vastauksissa paljon.

”Joskus kuulee ”tytöt auttaa” tai ”pojat nyt on poikia” –tyyppisiä heittoja, mutta onneksi ne ovat vähenemään päin. Heitot kuvastavat asenteita, joilla sukupuolen perusteella toisille annetaan etuja ja myönnytyksiä ja toisille vapauksia tai velvollisuuksia.”

”Varmasti asetetaan. Tytön reippaus koetaan positiivisena, pojan kohdalla voidaan sama toiminta arvioida riehumisena ja liiallisena impulsiivisuutena. Tytön toisaalta voidaan olettaa käyttäytyvän nätisti ja auttavan muita.”

Erään vanhemman vastauksessa nousi esille, että koska pojilta odotetaan riehumista ja energisyyttä, se myös hyväksytään helpommin kuin tytöiltä. Kuitenkin edellä maini-

tussa vastauksessa asia nähtiin täysin päinvastoin. Odotukset ja niiden vaikutus toimintaan ovat aina riippuvaisia kasvattajista ja heidän toimintatavoistaan ja voivat siksi vaihdella radikaalistikin.

Kun kysyimme onko lapsilla mahdollisuus olla oma itsensä sukupuoliroolien ulkopuolella, yksi työntekijöistä ei ollut vastannut ollenkaan. Muut kolme vastasivat, että lapsilla on heidän mielestään mahdollisuus olla oma itsensä myös sukupuoliroolien ulkopuolella. Vastauksissa korostui edelleen yksilöllinen kohtaaminen ja lapsen omana itsenään kohteleva.

”Lapsi tarvitsee aikuisen tukea, jos ei uskalla olla oma itsensä.

Toisiin lapsiin vaikuttaa ryhmä enemmän kuin toisiin.”

Myös kaikki vanhemmat olivat sitä mieltä, että heidän lapsella on mahdollisuus olla oma itsensä sukupuoliroolien ulkopuolella. Kuitenkin osassa vastauksista ilmeni, että näin ei aina tapahdu, vaikka aikuiset loisivatkin tähän mahdollisuuden.

”Osaltaan kyllä, toisaalta ei.

Toiset lapset ja heidän mielipiteensä vaikuttaa vahvasti lapseen.”

Lapset mallintavat paljon myös toisiltaan ja esimerkiksi ryhmäpaine voi olla suurta. Kuitenkin jos aikuisilla on avoin ja suvaitsevainen asenne, on heidän helpompi opettaa lapsia hyväksymään erilaisuutta ja olemaan suvaitsevaisia erityyisiä ihmisiä kohtaan. (Kantola 2013, 18-19.)

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käydään läpi johtopäätöksiä, jotka ovat ilmenneet tutkimustuloksia analysoidessa. Tuloksia tarkastellaan suhteessa pääkysymyksiin ja tarkentaviin tutkimuskysymyksiin. Lisäksi opinnäytetyön tuloksia peilataan aiemmin tehtyihin tutkimuksiin sukupuolisensitiivisyydestä ja tasa-arvosta.

Ensimmäisenä pääkysymyksenä tutkimuksessa oli selvittää miten sukupuolisensitiivisyys toteutuu päiväkotit Naavametsässä. Työntekijöiden mielestä sukupuolisensitiivisyys toteutuu päiväkodissa hyvin ja kaikki työntekijät kertoivatkin toteuttavansa sukupuolisensitiivisyyttä työssään. Myös Fanny ja Filippa Hyvärisen 2014 julkaistun opinnäytetyön *Sukupuolisensitiivisyys Päiväkotit Ketunpesässä ja Daghem Lyckobossa* tuloksissa ilmeni samoja asioita. Työntekijöiden asenteet sukupuolisensitiivisyyttä kohtaan olivat positiivisia ja he tunsivat toteuttavansa tasa-arvokasvatusta hyvin.

Vaikka kaikki olivat sitä mieltä, että sukupuolisensitiivisyys ja tasa-arvokasvatus toteutuvat päiväkodissa, löytyi muita kysymyksiä analysoidessa ristiriitoja, jotka kertoivat, että sukupuolisensitiivisyys ei aina toteudu. Meitä jäi esimerkiksi mietityttämään yhden työntekijän vastaus, jossa hän sanoi että ”lapsia kohdellaan jokaisessa tilanteessa mahdollisimman tasa-arvoisesti automaattisesti”. Juuri tällainen ”automaattinen” ajattelu yleensä estää sukupuolisensitiivisyyden toteutumisen, sillä se tarkoittaa että tasa-arvokasvatukseen ei kiinnitetä huomiota, vaan oletetaan sen toteutuvan itsestään. Kuitenkin usein näin ei käy, sillä tasa-arvokasvatus vaatii aina pohdintaa ja tilanteiden arvioimista, siksi se ei pysty olemaan automaatio.

Myös Teräs (2010) kuvasi samoja asioita pro gradu – tutkielmassaan *Tasa-arvoinen varhaiskasvatus?: Tapaustutkimus sukupuolesta ja tasa-arvosta päiväkodin arjessa*. Tutkimuksessa huomattiin, että kasvattajat tunsivat oman toimintansa tasa-arvoiseksi, vaikka tutkimustulokset osoittivatkin, ettei varhaiskasvatus ole täysin tasa-arvoista. Esimerkiksi leikkiin ohjaamistilanteissa tuli esille joitakin sukupuolittuneita käytäntöjä, kuten myös sukupuoli-identiteetin ohjaamisen kohdalla. Suurimmaksi esteeksi sukupuolisensitiivisyyden toteutumiselle nousi vakiintunut luokittelu sukupuolen mukaan. Sukupuolisensitiivisyydelle olisi olennaista, että näitä vakiintuneita käytäntöjä ja ajatusmalleja pyritäisiin rikkomaan ja laajentamaan. Sukupuolisensitiivisyyttä pohdittaessa haasteeksi voi nousta myös selvät stereotypioihin ja sukupuolirooleihin perustuvat lelujen, vaatteiden, leikkien ja kiinnostuksen kohteiden jakaminen kahdelle eri sukupuolelle, tytöille ja pojille. Lasten kasvun ja kehityksen kannalta on tärkeää, että jokainen saa olla oma itsensä ja ilmaista itseään omalla tavallaan, ilman että joutuu joustamattoman lokeroinnin kohteeksi.

Tuloksista ilmeni, että päiväkotit Naavametsässä korostetaan yksilöllisyyttä, mikä on hyvä lähtökohta sukupuolisensitiivisyydelle ja tasa-arvon edistämiseksi. Esimerkiksi tuloksista ilmi noussut leikinvalintataulu on sukupuolisensitiivisen toiminnan työkalu, sillä lapset saavat itse valita leikin ja sukupuoli ei rajoita leikkiin pääsemistä. Leikinvalintataulu korostaa yksilöllisyyttä ja valinnanvapautta. Olisi kuitenkin tärkeää, että välillä työntekijät jakaisivat lapset leikkeihin, millä estettäisiin se, että samat lapset leikkivät aina samassa leikissä. Jos pojat leikkivät aina legoilla ja tytöt kotileikissä, muodostuu näistä nopeasti ”tyttöjen ja poikien leikit” ja tämä luo paineita sellaiselle lapselle, joka haluaisi useammin vaihdella leikkiä ja leikkiä myös toista sukupuolta eniten kiinnostavia leikkejä.

Tuloksista meitä jäi mietityttämään yhden työntekijän kommentti, jossa hän kertoi todenneensa lapselle jonkin olevan ”poikien juttu”. Se oli hyvä esimerkki siitä, kuinka stereotypioita ja sukupuolittuneita malleja saadaan aikaan. Tämän tyylinen ohjaus muokkaa lapsen sukupuoli-identiteetin kehittymistä, ennemmin kuin tukee sitä. Jos tytölle sanotaan jonkin toiminnan olevan tarkoitettu ”vain pojille”, on luultavaa, että tyttö ei enää edes yritä päästä toimintaan mukaan vaikka se kiinnostaisikin. Tilanteessa, jossa esimerkiksi tyttö ei pidä jostain leikistä, ei sitä tarvitse leimata ”poikien juttuksi”, vaan voi todeta, että ”ehkä se ei ole sinun juttusi.” Tällöin huomion kohteena ovat yksilön mielenkiinnonkohteet, ennemmin kuin sukupuoleen sidotut mallit. Usein käy juuri niin, että stereotypioita pidetään yllä huomaamatta. Siksi olisikin erityisen tärkeää kyseenalaistaa ja arvioida omaa toimintaansa jatkuvasti, sillä vain sillä tavoin pystytään huomaamaan ja karsimaan pois huonot käytännöt. Toivomme, että opinnäytetyömme saa päiväkodin henkilökunnan pohtimaan omia toimintatapojaan ja sitä kautta murtamaan stereotypioita.

Tuloksista ilmeni, että vanhemmat toivovat yksilöllisyyden, tasa-arvoisuuden ja oikeudenmukaisuuden ohjaavan päiväkodin työntekijöiden toimintaa lapsia ohjattaessa. Kaikki nämä ominaisuudet liittyvät vahvasti sukupuolisensitiivisyyteen, joten myös tästä voidaan päätellä, että vanhemmat toivovat, että päiväkodissa käytettäisiin sukupuolisensitiivistä työtettä. Tulokset kertovat, että suurin osa vanhemmista tuntee, että tasa-arvokasvatus ja sukupuolisensitiivisyys toteutuvat päiväkotit Naavametsässä. Vanhempien vastauksista ei kuitenkaan selviä, kuinka paljon sukupuolisensitiivisyyttä toteutetaan päiväkodissa, vaan he kertovat vain havainneensa sitä ja tuntevansa, että

sitä on riittävästi. Pieni osa vanhemmista on sitä mieltä, että tasa-arvokasvatusta tulisi edelleen kehittää päiväkodissa ja toivovat, että päiväkodissa pyritäisiin yhä enemmän päästä eroon vakiintuneista käytänteistä.

Tuloksista nousi ilmi, että sukupuolisensitiivisyydestä ja tasa-arvokasvatuksesta ei keskustella paljoa vanhempien ja työntekijöiden välillä. Yksilöllisyydestä ja yksilöllisistä tarpeista keskustellaan kyllä, mutta keskustelu ei sisällä käsitteitä sukupuolisensitiivisyydestä tai tasa-arvosta. Kaikki työntekijät tunsivat, että aiheesta ei keskustella tarpeeksi vanhempien kanssa ja tähän he näkivät syynä ajanpuutteen. Vanhemmat puolestaan kertoivat, että vaikka aiheesta ei paljoa keskustellakaan, eivät he tunne tarvetta lisätä keskustelua näistä aiheista. Vaikka aikaa on joskus vaikea löytää, olisi kuitenkin tärkeää, että varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista keskusteltaisiin myös vanhempien kanssa. Esimerkiksi vanhempainilloissa voisi näistä asioista puhua edes lyhyesti, sillä olisi tärkeää, että työntekijät tietäisivät myös vanhempien mielipiteitä ja käsityksiä asiasta. Toki tärkeintä on juuri yksilöstä puhuminen ja hänen tarpeidensa ja halujensa ymmärtäminen.

Toinen tutkimuksen pääkysymyksistä käsittelee sitä, miten vanhemmat ja työntekijät kokevat sukupuolisensitiivisyyden. Tuloksista ilmeni, että kaikki työntekijät tuntevat sukupuolisensitiivisyyden sisällön, vaikka käsite onkin hieman vieras. Tietoa ja kokemusta on työntekijöillä kuitenkin enemmän tasa-arvokasvatuksesta. Uskomme, että työntekijät eivät tunteneet sukupuolisensitiivisyyden käsitettä hyvin siksi, koska se on vasta viimeaikoina noussut pinnalle varhaiskasvatuksen keskusteluissa. Vanhemmistakin yli puolelle käsite ei ollut entuudestaan tuttu, mutta sukupuolisensitiivisyyden sisältö oli kuitenkin kaikkien mielestä jo jollain tapaa tuttua. Mielestämme on kuitenkin tärkeää tuoda myös itse käsite yleiseen tietoon, sillä tämä helpottaa asiasta keskustelua varhaiskasvatuksen piirissä sekä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatus on myös vanhempien tukena kasvatustyössä ja siksi onkin tärkeää, että työntekijät osaavat neuvoa ja ohjata vanhempia myös esimerkiksi sukupuolisensitiivisyydestä muiden asioiden ohella.

Tasa-arvokasvatuksen miellettiin myös olevan hyvin tärkeää varhaiskasvatuksessa. Tuloksista nousi esille, että tasa-arvokasvatuksen merkitys korostuu ristiriitatilanteissa sekä ryhmänohjaustilanteissa, joissa oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen kohtelu on

sekä vanhempien, että työntekijöiden mielestä erittäin tärkeää. Kuitenkin tasa-arvokasvatukseen nähtiin myös unohtuvan helpoiten isoa ryhmää ohjattaessa, sillä silloin yksilöllisiä tarpeita on vaikeampi huomioida.

Ensimmäinen pääkysymyksiä tarkentava tutkimuskysymyksemme koski kasvattajien mielipidettä sukupuolisensitiivisyyden tärkeydestä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Tuloksista ilmeni, että työntekijöistä puolet tunsi sukupuolisensitiivisyyden olevan tärkeä osa lapsen kasvua ja kehitystä. Toiset taas eivät pitäneet sitä niin oleellisena asiana, mutta nostivat kuitenkin esille yksilöllisyyden huomioimisen tärkeyden. Suurin osa vanhemmista piti sukupuolisensitiivisyyttä tärkeä elementtinä lasten kasvatuksessa ja korostivat edelleen, kuinka tärkeää yksilön huomioiminen on.

Olemme myös sitä mieltä, että varhaiskasvatuksella on iso vastuu myös lapsen kasvun ja kehityksen kannalta, mutta myös sukupuoli-identiteetin kehittymisen kannalta. Tämän perustelemme sillä, että lapsi viettää suuren osan ajastaan päiväkodissa ja työntekijät ovat merkittävässä roolissa lapsen kasvun ja kehityksen kannalta.

Toinen tarkentava kysymys käsitteli sitä, onko lapsilla mahdollisuus olla oma itsensä sukupuoliroolien ulkopuolella. Lapsi tarvitsee aikuisten tukea ollakseen täysin oma itsensä ja siksi vanhemmilla ja työntekijöillä onkin suuri vastuu luoda hyväksyvä ja turvallinen kasvuympäristö. Jos aikuinen rajoittaa jatkuvasti lapsen käsitystä siitä miten hän saa tai voi sukupuolensa perustella toimia, kasvaa lapsi tiettyyn sukupuolirooliin ilman omien tarpeiden ja halujen pohtimista. (Kouluasiaa.fi 2015.) Tuloksista nousi esille, että päiväkodissa työskennellessä työntekijät oppivat erottamaan selkeästi tyttöjen ja poikien tarpeet ja mielenkiinnon kohteet. Ymmärrämme, että näin varmasti on, mutta tunnemme myös, että tämän tyylinen ajattelu sulkee helposti silmät yksilön tarpeilta.

Tuloksista ilmeni, että lapsille luodaan päiväkodissa mahdollisuus olla oma itsensä. Lapsi voi tarvita paljonkin aikuisten tukea ollakseen oma itsensä. Siksi onkin aikuisten vastuulla mahdollistaa lapselle sellainen turvallinen kasvuympäristö, jossa lapsi voi olla täysin oma itsensä. Lapsi hakee aikuisilta usein myös hyväksyntää, joten kasvattajien on erityisen tärkeää olla suvaitsevaisia ja hyväksyä lapsen erilaiset tarpeet ja halut.

Kyselylomakkeissa kysyttiin myös onko lapsille tarjolla monipuolisia ja erityyylisiä malleja sukupuolirooleista. Tuloksista selvisi, että lasten ympärillä olevat ihmiset, elämäntilanteet, parisuhteet ja eri persoonallisuudet luovat moninaisen kirjon sukupuolirooleja. Myös tämä auttaa lasta olemaan oma itsensä, sillä sukupuoliroolimalli ei ole niin vakiintunut ja yksiselitteinen.

Kolmannessa ja viimeisessä tarkentavassa kysymyksessä pohditaan vaikuttaako lapsen sukupuoli siihen, millaisia odotuksia hänelle luodaan. Tuloksista selvisi, että vanhempien ja työntekijöiden käsitykset asiasta olivat hyvin eriävät. Kaikki työntekijät tunsivat, että Naavametsän päiväkodissa odotuksia ei luoda sukupuolen perusteella, vaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Vanhemmista taas suurin osa oli sitä mieltä, että on havainnut päiväkodissa asetettavan odotuksia sukupuolen perusteella. Esimerkiksi tyttöjen oletetaan olevan kilttejä ja auttavan muita ja poikien odotetaan olevan aktiivisempia ja energisempiä. Myös Teräs (2010) on huomannut samanlaisia odotuksia luotavan sukupuolen perusteella. Hänen pro gradu -tutkielmassaan ilmeni, että tytöiltä odotetaan enemmän omatoimisuutta ja tyttöihin luotetaan enemmän. Poikia puolestaan autetaan enemmän, vaikka he eivät apua pyytäisikään. Pojat on luokiteltu myös energisemmiksi ja toimeliaammiksi, kun tytöiltä puolestaan odotetaan muun muassa parempaa hienomotoriikkaa.

Samanlaisia tuloksia on saatu myös Naisunioni ry:n hankkeessa ”Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa – tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa.” Hankkeessa on myös todettu, että lasten sukupuolittava kohtelu ei ole tietoista toimintaa, vaan perustuu totuttuihin tapoihin. (Kouluasia.fi 2015.) Tämä selittää osaltaan sen, miksi päiväkodintyöntekijät eivät ole itse havainneet käytöstänsä, vaikka vanhemmat ovat sen huomanneet.

Tuloksista nousi esille, että myös media ja muu maailma luo stereotyyppisiä ja sukupuolittuneita odotuksia lapsille. Esille nousi erityisesti mainoksien stereotyyppisyys ja niiden vaikutus lapsiin ja lasten käsityksiin sukupuolesta. Muu maailma luokin haasteita varhaiskasvatuksen sukupuolisensitiivisyyttä edistävälle työlle ja olisikin tärkeää, että asiaan paneuduttaisiin myös yhteiskunnan tasolla.

10 POHDINTA

Tässä luvussa pohditaan tutkimusprosessia ja sen onnistuneisuutta. Pohdinnassa käsitellään muun muassa tutkimuksen onnistumista, työn vaikutusta, työn hyödyllisyyttä, toimintatapojen valintaa, tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta sekä teorian ja tutkimustulosten suhdetta.

Opinnäytetyön avulla saatiin vastaus kaikkiin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Sukupuolisensitiivisyyden ja tasa-arvon toteutumisen tutkiminen päiväkotia Naavametsässä onnistui tavoitteiden mukaan ja tutkimustulosten laajuus ja laatu vastasivat odotuksia. Yhtenä tavoitteena oli keskustelun herättäminen aiheesta vanhempien ja työntekijöiden välillä. Uskomme, että tämä tavoite onnistui, sillä jo tutkimusprosessin aikana keskustelu lisääntyi selvästi. Kun opinnäytetyö on julkaistu, viemme tulokset vielä päiväkotiin ja uskomme, että opinnäytetyön tulosten lukeminen ja vanhempien ja työntekijöiden vastausten vertailu luo edelleen lisää keskustelua osapuolien välillä.

Ennen opinnäytetyön toteutusta, meillä oli joitakin omia ennakko-olettamuksia sukupuolisensitiivisyyden toteutumisesta ja yleinen käsitys käsitteen tunnettavuudesta. Uskoimme, että sukupuolisensitiivisyyttä toteutetaan jonkin verran päiväkodissa, mutta ajattelimme, että tasa-arvokasvatus on varmasti yleisempää. Käsitteen uskoimme olevan tuttu kaikille työntekijöille, sillä aihe on ollut varhaiskasvatuksen piirissä hyvin pinnalla lähiaikoina. Kaikkien vanhempien emme sen sijaan olettaneet tuntevan käsitettä ja sen vuoksi pyrimmekin avaamaan käsitettä jo tiedotteessa vanhemmille (liite 3). Avasimme käsitteitä uudestaan myös saatekirjeessä, jotka jaoimme kyselylomakkeiden (liitteet 4 ja 5) mukana sekä vanhemmille että työntekijöille.

Aiheenvalinta oli meille helppoa, sillä aihe kiinnosti meitä molempia ja koimme, että sitä ei ole tutkittu vielä tarpeeksi, joten halusimme tuoda aihetta enemmän esille tutkimalla sitä lisää. Rajasimme tutkimusalueen yhteen päiväkotiin, sillä halusimme tarkastella työntekijöiden sekä vanhempien mielipiteitä aiheesta. Monen päiväkodin tutkiminen olisi tuottanut liikaa analysoitavaa materiaalia ja vaatinut huomattavasti pidempää tutkimusaikaa. Emme myöskään halunneet yleistää tutkimuksemme tuloksia monta päiväkotia kattaviksi, sillä yksittäisten päiväkotien erot voivat olla suuriakin.

Opinnäytetyöstä on eniten hyötyä päiväkotiki Naavametsälle, jossa opinnäytetyö toteutettiin. Työntekijöille opinnäytetyö tuo lisää tietoa sukupuolisensitiivisyydestä ja tasa-arvokasvatuksesta ja niiden toteuttamisesta. Työntekijät myös saavat tietoonsa vanhempien ajatuksia aiheesta ja voivat käyttää niitä hyväkseen suunnitellessaan toimintaa lapsille. Opinnäytetyö antaa työntekijöille myös hyvän pohjan lähteä kehittämään työtöttaan ja työskentelytapojaan. Toivomme, että työmme myötä työntekijät saavat vielä lisää varmuutta sukupuolisensitiivisyyden toteuttamiseen ja sitä kautta sukupuolisensitiivisyys saadaan osaksi arkea. Vanhemmat puolestaan saavat työstämme lisää tietoa erilaisista kasvatustyyleistä ja myös päiväkodintyöntekijöiden arvoista ja ajatuksista.

Myös muut päiväkodit voivat hyötyä työstä lukemalla sen teoriaosuutta sekä tutustumalla vanhemmilta ja toisilta työntekijöiltä saatuihin vastauksiin ja peilaamalla omaa käytöstään niihin. Opinnäytetyöstä on hyötyä myös ammattialalle, sillä mitä enemmän asiaa tutkitaan, sitä varmempaa tietoa siitä saadaan. Koska opinnäytetyössä saatiin samankaltaisia tuloksia kuin muissa aiheita tutkineissa tutkimuksissa, kasvattaa opinnäytetyömme myös muiden tutkimuksien luotettavuutta. Samalla tavalla muut tutkimukset tukevat tätä opinnäytetyötä. Aihetta vielä lisää tutkimalla saadaan käsitys todellisuudesta ja kun aihetta on tutkittu tarpeeksi, voi toistuvat tutkimustulokset muuntaa teoriaksi.

Opinnäytetyöprosessi oli hyvin hyödyllinen myös meille itsellemme. Tutkimuksen tekemisen oppimisen lisäksi, syvensimme omaa ammatillista osaamistamme perehtymällä laajasti varhaiskasvatusta, sukupuolisensitiivisyyttä ja tasa-arvokasvatusta koskevaan teoriakirjallisuuteen. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö oli myös hyvin antoisaa meille, sillä tulevana lastentarhanopettajina se tulee olemaan arkipäivää. Vanhemmilta ja työntekijöiltä saimme myös hyvin monenlaisia näkemyksiä lasten kasvatuksesta ja arvomaailmasta joka ohjaa lasten kanssa työskentelyä. Mielestämme vanhempien mielipiteet ovat hyvin tärkeitä ottaa huomioon varhaiskasvatuksessa, sillä kyse on heidän lapsistaan.

Mielestämme tutkimustavanvalinta onnistui hyvin ja myös valitsemamme aineistonkeruumenetelmät sopivat tähän työhön. Laadullinen tutkimusmenetelmä pyrkii aina ko-

konaisvaltaiseen tutkintaan ja asian ymmärrykseen. Sillä ei tavoitella yleistettävyyttä vaan tavoitteena voi olla esimerkiksi vanhentuneiden ajatusmallien kyseenalaistaminen tai ilmiön selittäminen auki siten, että uudenlainen ajattelu mahdollistuu. (Vilka 2005, 126.) Tässä opinnäytetyössä tavoiteltiin juuri edellä mainittuja asioita, joten laadullinen tutkimusmenetelmä oli mielekkäin vaihtoehto alusta alkaen. Arvioimme jo alusta asti, että vastausprosentti ei välttämättä ole kovin suuri, sillä aihe on monille vieras. Myös tämän vuoksi laadullinen tutkimusote sopi meille hyvin, sillä laadullisessa tutkimuksessa aineistonkoko ei säätele määrää, vaan laatua. Pienelläkin aineistolla voidaan päästä tavoitteisiin, kun se analysoidaan huolellisesti. (Vilka 2005, 126.)

Myös kyselylomakkeiden käyttö oli mielestämme onnistunut valinta, sillä tunnumme, että saimme sillä kattavimman mahdollisen aineiston. Kyselylomakkeita käytetään usein tutkimuksissa, joissa tietoa kerätään isoilta ryhmiltä. (Ok-opintokeskus 2015.) Kyselylomakkeiden käyttö oli myös vanhempien kannalta helpoin vaihtoehto. Emme olisi pystyneet esimerkiksi haastattelemaan heitä kaikkia. Työntekijöiden kohdalla pohdimme haastattelua vaihtoehtona sillä heitä oli vain neljä, mutta päädyimme kuitenkin kyselylomakkeiden käyttöön. Tunsimme, että saman aineistonkeruumenetelmän käyttö olisi yhtenevämpää ja näin vastauksista tulisi myös paremmin vertailtavia. Näin myös työntekijät pystyivät vastaamaan nimettöminä.

Kyselylomakkeistamme tuli hyvin monipuoliset ja aiheemme kattavat. Koska oletimme, että aihe on vieras monille, teimme kyselylomakkeista tarkoituksella laajat, jotta kaikki pystyisivät vastaamaan joihinkin kysymyksiin ja kommentoimaan myös mitkä asiat ovat täysin vieraita. Halusimme myös, että työstämme tulisi mahdollisimman kattava, jotta päiväkotisi selkeän käsityksen nykyisestä tilanteestaan. Tämän seurauksena kyselylomakkeista tuli melko pitkät. Muutamalta vanhemmalta tuli palautetta lomakkeen pituudesta ja uskomme sen olevan myös yksi syy siihen, että kaikki eivät vastanneet. Saimme vastausprosentiksi vanhemmilta kuitenkin 60 % ja työntekijöiltä 100 %. Toisella kyselylomakkeiden jakokerralla painotimme vanhemmille, että kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata, vaan voi myös kommentoida, ettei osaa tai tiedä mitä vastaisi. Tämä lisäsi vastausintoa ja saimme paljon tärkeää aineistoa kasaan myös lyhyistä vastauksista.

Opinnäytetyön luotettavuus on mielestämme hyvää luokkaa. Olemme pyrkineet perustelemaan kaikki valintamme ja toimintatapamme ja myös pohtineet luotettavuuden toteutumista koko prosessin ajan. Olemme pyrkineet pitämään omat mielipiteemme erillään tutkimusaineistosta ja teoriasta ja olemaan puolueettomia. Pyrimme kirjoittaessa rehellisyyteen ja avoimuuteen, emmekä ole sensuroineet vastauksia tai tutkimustuloksia. Tutkimusta toteuttaessa pyrimme toimimaan läpinäkyvästi, kertomalla vanhemmille ja työntekijöille avoimesti tutkimuksen tavoitteista, päämääristä ja tarkoituksesta. Luotettavuutta työllemme lisää myös se, että varmistimme, että jokainen perhe on saanut mahdollisuuden vastata kyselyymme. Opinnäytetyömme on mielestämme myös validi, sillä saimme vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiimme. Validiteettia tuki myös onnistunut tutkimusmenetelmän valinta ja se, että kyselylomakkeiden kysymyksistä saatiin vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Olemme pitäneet työprosessissa mukana myös eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä. Valitsimme tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmät tiedeyhteisön hyväksymistä menetelmistä ja olemme käyttäneet alamme tieteellistä kirjallisuutta osana työtämme. Myös lähdeviitteet ja lähteet ovat kaikki merkitty työhömmе selkeästi ja rehellisesti, mikä on yksi eettisen työskentelyn piirteistä. Aiemmat tutkimukset olemme ottaneet huomioon asianmukaisella ja kunnioittavalla tavalla ja tämä vahvistaa entisestään opinnäytetyömme etiikkaa. Näiden lisäksi, olemme olleet työssämme tarkkoja ja rehellisiä tutkimuksen alkuvaiheista saakka.

Opinnäytetyön teoriaosuus on mielestämme kattava ja asianmukainen. Pyrimme luomaan teoreettisen viitekehyksen aiheelle oleellisista käsitteistä ja kokonaisuuksista. Tarkoituksenamme oli avata aihetta niin paljon, että lukija ymmärtää sen kokonaisuutena. Koska laadimme kyselylomakkeet teorian tiedon, havainnoinnin tulosten ja tutkimusongelmien pohjalta, on tutkimusaineistomme myös yhtenäinen teorian kanssa. Tämä tarkoittaa, että työmme teoreettinen ja empiirinen osa kohtaavat toisensa. Kyselylomakkeiden vastauksista nousi esille paljon samoja asioita, joita teoriaosuudessa oli tarkasteltu. Molemmat osuudet siis täydentävät ja tukevat toisiaan, eivätkä ole toisistaan erillään.

Mielestämme sukupuolisensitiivisyys ja tasa-arvokasvatus ovat edelleen vieraita monille, ja siksi aiheita tulisi jatkossakin tutkia enemmän ja monista eri näkökulmista.

Olisi tärkeää, että aihetta tutkittaisiin laajemminkin esimerkiksi tekemällä koko kaupungin päiväkodeista vastaava selvitys. Tämänlainen tutkimus voisi nostaa sukupuolisensitiivisen työotteen esille selvemmin ja tulosten perusteella voitaisiin luoda kaupungin varhaiskasvatukselle yhteinen pohja edistää sukupuolisensitiivisyyttä ja tasa-arvokasvatusta. Olisi myös mielenkiintoista tutkia aihetta lasten näkökulmasta, esimerkiksi haastatteleamalla lapsia siitä, miten he kokevat tasa-arvoisuuden. Tutkimusta voitaisiin tehdä myös haastatteleamalla nuoria siitä, miten he muistavat, tai muistavatko he, tasa-arvon ja sukupuolisensitiivisyyden toteutuneen varhaislapsuudessaan.

Pohdimme myös, olisiko mielekästä tuoda oppia sukupuolisensitiivisyydestä myös varhaiskasvatuskoulutuksen piiriin. Myös Alasaari (2013) toteaa pro gradu -tutkielmassaan, Lasten leikkiä – sukupuolitietoinen näkökulma päiväkodin arkeen, että ”Sukupuolitietoisin kasvatuksen integroiminen osaksi varhaiskasvattajien koulutusta ja päiväkotien arkea näyttäytyy kuitenkin tutkimukseni valossa erittäin tärkeänä, sillä stereotyyppisiä sukupuolirooleja noudatteleva kasvatus lisää sukupuolten epätasa-arvoa, kiusaamista sekä koulutus- ja työalojen segregatiota.” Ainakaan sosionomilastentarhanopettaja opinnoissa edes käsite sukupuolisensitiivisyys ei ole tullut esille. Myös meidän mielestämme aihe on niin tärkeä, että kaikkien varhaiskasvattajien tulisi tutustua sen sisältöön ja pohtia omia toimintatapojaan. Vain vakiintuneita tapoja ja malleja muuttamalla ja omaa toimintaa kyseenalaistamalla, voi tasa-arvoisuus todella toteutua yhteiskunnassamme.

LÄHTEET

Alasaari, Nea 2013. Lasten leikkiä – sukupuolitietoinen näkökulma päiväkodin arkeen. Turun yliopisto. Nais- ja sukupuolentutkimuksen maisteriohjelma. Pro gradu -tutkielma.

<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/94663/Alasaari2013.pdf?sequence=2>

Päivitetty marraskuu 2013. Luettu 28.8.2015.

Anttila, Pirkko 1996. Tutkimisen taito ja tiedon tiedonhankinta: taito-, taide ja muotoilualueen tutkimuksen työvälineet. Helsinki: Akatiimi Oy.

Avelin-Rahtu, Anu & Kapanen, Annika 2012. Kohti tasa-arvoisempaa päiväkotia – Opas sukupuolten tasa-arvosta päiväkotien varhaiskasvattajille. Metropolia Ammattikoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

<http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/44623/valmis%20oppari%20-%20uusi.pdf?sequence=1>

Päivitetty 2012. Luettu 2.9.2015.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hyvärinen Fanny & Hyvärinen Filippa 2014. Sukupuolisensitiivisyys Päiväkotikielenkäytössä ja Daghem Lyckobossa. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö. Opinnäytetyö.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/76199/Hyvarinen_Fanny_Hyvarinen_Filippa.pdf?sequence=1

Päivitetty 2015. Luettu 23.6.2015.

Jaakkola, Helena, 2014. Sukupuoli päiväkodissa. Kasvu 2.2014, 4.

Kantola, Elina 2013. Suvaitsevaisuuskasvatus varhaiskasvatuksessa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66120/Kantola_Elina.pdf?sequence=1

Päivitetty 2013. Luettu 2.9.2015.

Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Juva: WS Bookwell Oy.

Kouluasiaa.fi. 2015. Kohti tasa-arvoa sukupuolisensitiivisellä varhaiskasvatuksella. Artikkelit. <http://kouluasiaa.fi/artikkelit/kohti-tasa-arvoa-sukupuolisensitiivisella-varhaiskasvatuksella/>. Luettu 2.6.2015

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609. www-dokumentti. [https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Laki%20naisten%20ja%20miesten%20v%C3%A4lisest%C3%A4%20tasa-arvosta%208.8.1986%2F609](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609?search[type]=pika&search[pika]=Laki%20naisten%20ja%20miesten%20v%C3%A4lisest%C3%A4%20tasa-arvosta%208.8.1986%2F609). Ei päivitystietoja. Luettu 30.6.2015.

Lasten oikeuksien sopimus 60/1991. www-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>. Ei päivitystietoja. Luettu 30.6.2015.

Lehtinen, Anja-Riitta 2000. Lasten kesken –lapset toimijoina päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.

Lenz Taguchi, Hillevi 2010. Swedish gender-pedagogy work in early childhood education: From compensatory work to norm critical pedagogy and vision of an intra-active pedagogy of equality. Luento TASUKO-seminaarissa Helsingin yliopistossa 19.2.2010.

Lönn, Hillevi 2012. Sukupuolten tasa-arvon hyvät käytännöt. Esipuhe. Helsinki: Edita-Prima Oy.

Mtv3 2011. Päiväkodeissa kasvatetaan perinteisiin sukupuolirooleihin. Www-dokumentti. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/paivakodeissa-kasvatetaan-perinteisiin-sukupuolirooleihin/1944816>. Päivitetty 8.2.2011. Luettu 25.11.2014.

Määttä, Kaarina & Turunen Anu-Liisa 1991. Tasa-arvokasvatuksen didaktiikan perusteet. Loimaa: Loimaan Kirjapaino Oy.

Naisunioni 2015. Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa - tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa.

<http://www.naisunioni.fi/sukupuolisensitiivisyys-varhaiskasvatuksessa>. Ei päivitystietoja. Luettu 19.11.2014

Naisunioni 2015. Tasa-arvoisen kasvattajan muistilista.

http://www.naisunioni.fi/doc/tasa-arvoisen_kasvattajan_muistilista.2014.pdf. Ei päivitystietoja. Luettu 28.8.2015.

Norokorpi, Vivi 2013. Pojat on poikia ja Tytöt prinsessoja. Artikkel. <http://tuima.fi/pojat-on-poikia-ja-tytot-prinsessoja/>. Päivitetty 13.5.2013. Luettu 8.12.2014.

Ok-opintokeskus 2015. Kyselylomake. www-dokumentti.

<http://ok-opintokeskus.fi/node/118>. Ei päivitystietoja. Luettu 24.6.2015.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Kohti tasa-arvoista päiväkotia. www-dokumentti.

http://www.naisunioni.fi/doc/kohti_tasa-arvoista_paivakotia.doc_kevat_2014.pdf.

Ei päivitystietoja. Luettu 30.6.2015.

Purjo, Timo 2012. Sukupuolisensitiivinen poikien ja tyttöjen kasvatus arvoihin ja väkivallattomuuteen. Tampere: Juvenes Print.

Päiväkoti Rölli 2015. www-dokumentti. <http://www.paivakotirolli.fi/index.htm>. Ei päivitystietoja. Luettu 24.6.2015.

Päiväkoti Röllin varhaiskasvatussuunnitelma 2015. www-dokumentti.

<http://www.paivakotirolli.fi/Varhaiskasvatussuunnitelma.pdf> . Ei päivitystietoja. Luettu 24.6.2015.

Pöyry, Henni 2014. Tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen ja sukupuolen määritelmät kasvattajayhteisöissä. Tampereen yliopisto. Kasvatustiede. Pro gradu -tutkielma.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96201/GRADU-1413900289.pdf?sequence=1>

Päivitetty elokuu 2014. Luettu 28.8.2015.

Siljamäki, Jaana 2014. Kasvatetaanko päiväkodeissa sukupuolirooleihin? Artikkel. http://yle.fi/uutiset/kasvatetaanko_paivakodeissa_sukupuolirooleihin/7253755. Päivitetty 21.5.2014. Luettu 25.11.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (VNS 7/2010 vp). Luettu 23.6.2015.

Sosiaali- ja terveysministeriö, Tasa-arvo, <http://www.stm.fi/tasa-arvo>. Luettu 19.11.2014

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. [www-dokumentti](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731). <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Ei päivitystietoja. Luettu 30.6.2015.

Suomen setlementtiliitto 2014. Sukupuolisensitiivisyys. <http://www.setlementti.fi/tyttotyto/sukupuolisensitiivisyys/>. Ei päivitystietoja. Luettu 19.11.2014

Suortamo, Markku, Tainio, Liisa, Ikävalko, Elina, Palmu, Tarja & Tani, Sirpa 2010. Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Juva: WS Bookwell Oy.

Taanila, Anja 2007. Laadullisen aineiston analyysi. Kansanterveystieteen ja yleislääketieteen laitos. Oulu: Oulun yliopisto.

Tanhua, Inkeri 2012. Sukupuolten tasa-arvon hyvät käytännöt. Helsinki: Edita-Prima Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Sukupuoli-identiteetti. <https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus/sukupuoli-identiteetti>. Päivitetty 19.2.2015. Luettu 23.6.2015.

Terveysnetti 2015. Mallintaminen. http://terveysnetti.turkuamk.fi/perhenetti/lapsen_puhe/ei_suju/mallintaminen.html. Ei päivitystietoja. Luettu 2.9.2015.

Teräs, Tiina 2010. Tasa-arvoinen varhaiskasvatus?: Tapaustutkimus sukupuolesta ja tasa-arvosta päiväkodin arjessa.. Helsingin yliopisto. Kasvatustiede. Pro gradu -tutkielma.

[https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24258/tasaarvo.pdf?sequence=.](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24258/tasaarvo.pdf?sequence=)

Päivitetty marraskuu 2010. Luettu 23.6.2015.

Thorne, Barrie 1993. Gender play, Girls and boys in school. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Vilkka, Hanna 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Juva: WS Bookwell oy.

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325. www-dokumentti.

[https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Yhdenvertaisuuslaki%2030.12.2014%2F1325](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search[type]=pika&search[pika]=Yhdenvertaisuuslaki%2030.12.2014%2F1325). Ei päivitystietoja. Luettu 30.6.2015.

Ylitapio-Mäntylä, Outi 2012. Villit ja kiltit, tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Juva: Bookwell Oy.

PÄIVÄKOTI RÖLLI

Päiväkodin johtaja *****

Röllinpolku 2

50970 Mikkeli

puh: *****

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijat Hanna Hagman ja Krista Lahti Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Sopimuksemme mukaan toteutamme opinnäytetyömme Naavametsän päiväkodissa. Kyseessä on siis kvalitatiivinen tutkimus, jossa tarkastelemme sukupuolisensitiivisyyden ja tasa-arvo kasvatuksen toteutumista kyseisessä yksikössänne.

Tutkijoina meitä sitoo vaitiolovelvollisuus ja käsittelemme tietoja luottamuksellisesti ja eettisesti. Kyselylomakkeisiimme vastaavien vanhempien ja henkilökunnan henkilöllisyydet pysyvät salaisina.

Tutkimuksemme on tarkoitus valmistua syksyllä 2015. Yhdessä allekirjoitetun yhteistyösopimuksen lisäksi tarvitsemme teiltä vielä kirjallisen tutkimusluvan. Pyydämmekin ystävällisesti lupaa toteuttaa opinnäytetyömme Naavametsän päiväkodissa.

Ystävällisin terveisin,

Hanna Hagman ja Krista Lahti

PÄIVÄKOTIYHDISTYS RÖLLI RY

Päiväkodin johtaja *****

Röllinpolku 2, 50970 Mikkeli

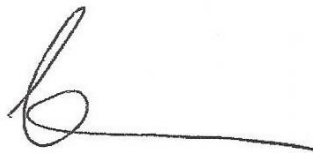
puh: *****

TUTKIMUSLUPA

Sosionomiopiskelijoilla Hanna Hagmanille ja Krista Lahdelle on myönnetty tutkimuslupa liittyen heidän opinnäytetyöhönsä aiheesta: Sukupuolisensitiivisyys ja tasa-arvokasvatus.

Tutkimus toteutetaan päiväkotinä Naavametsässä/Ratamonkatu 7.

Mikkeli 4.5.2015

*****

Päiväkodin johtaja

Hei kaikille!

Olemme viimeisen vuoden sosionomi-opiskelijoita ja valmistumme siis ensi syksynä sosionomeiksi ja samalla saamme myös lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Tämän kevään aikana tulemme toteuttamaan opinnäytetyötämme yhteistyössä Naavametsän päiväkodin kanssa. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jossa tutkimme sukupuolisensitiivisyyden ja tasa-arvoisuuden toteutumista Naavametsän päiväkodissa.

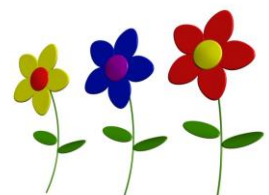
Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sensitiivisyyttä eli herkkyyttä huomioda sukupuolinäkökulma kaikessa toiminnassa. Sukupuolisensitiivisyys on aina sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisen edellytys ja siksi se onkin huomioitava kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Sukupuolisensitiivisyys päivähoidossa onkin siis tyttöjen ja poikien eriävien tarpeiden havaitsemista ja taitoa havainnoida ja ymmärtää sukupuoli-identiteetin rakentumista. Myös epätasa-arvoisen kohtelun ja kohtaamisen huomaaminen ja siihen puuttuminen voidaan lukea sukupuolisensitiiviseksi toiminnaksi.

Opinnäytetyömme tavoitteena ei suoranaisesti ole edistää tasa-arvoa, vaan tutkia sen toteutumista ja antaa päiväkodille mahdollisuus edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja sukupuolisensitiivisyyttä käyttäen hyvänään tutkimuksemme tuloksia. Tarkoituksenamme on myös herättää keskustelua aiheesta päiväkodin ja vanhempien välillä sekä innostaa työntekijöitä sukupuolisensitiivisempään työtoteeseen.

Opinnäytetyömme tiedonkeruumenetelmiin kuuluvat havainnointi ja kyselylomakkeiden käyttö. Havainnointi tapahtuu viikoilla 10. ja 11. ja se kohdistuu päiväkodin kasvatushenkilökunnan havainnointiin ja heidän tapoihinsa kohdata lapset. Kyselylomakkeet laadimme valmiiksi havainnointiemme ja kirjallisuuden pohjalta ja jaamme päiväkodin jokaiselle perheelle sekä koko kasvatushenkilökunnalle huhtikuussa. Toivomme jo tässä vaiheessa vanhemmilta sekä työntekijöiltä korkeaa vastausprosenttia, jotta tutkimuksestamme tulisi mahdollisimman kattava ja jotta laadullinen analysointi mahdollistuisi.

Keväisin terveisin,

sosionomi-opiskelijat Hanna Hagman ja Krista Lahti

Hei!

Teemme sosionomiopintoihimme liittyvän tutkimuspohjaisen opinnäytetyömme päiväkodissanne. Tutkimusaiheenamme on sukupuolisensitiivisyyden ja tasa-arvokasvatuksen merkitys ja toteutuminen tässä tietyssä päiväkodissa. Kävimme maaliskuussa havainnoimassa päiväkodin toimintaa ja nyt olemme havainnointimme sekä teoriakirjallisuuden pohjalta laatineet kyselylomakkeet. Kyselylomakkeet jaamme kaikille päiväkodin lasten vanhemmille sekä päiväkodin kasvatushenkilökunnalle. Tässä vielä hieman teorial tietoa selkeyttämään aihettamme.

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sensitiivisyyttä eli herkkyyttä huomioida sukupuolinäkökulma kaikessa toiminnassa. Sukupuolisensitiivisyys on aina sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisen edellytys ja siksi se onkin huomioitava kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Sukupuolisensitiivisyys on siis tyttöjen ja poikien eriävien tarpeiden havaitsemista ja taitoa havainnoida ja ymmärtää sukupuoli-identiteetin rakentumista. Myös epätasa-arvoisen kohtelun ja kohtaamisen huomaaminen ja siihen puuttuminen voidaan lukea sukupuolisensitiiviseksi toiminnaksi. (Suortamo ym. 2010, 31.)

Tasa-arvokasvatuksen perus ajatus on, että kaikilla lapsilla on sukupuolestaan riippumatta yhtäläinen mahdollisuus toimia, kasvaa ja oppia. Päivähoidossa lapset voivat erota selvästikin kansalaisuudelta, kieleltään ja myös sukupuoleltaan. Onkin tärkeää, että jokainen lapsi otetaan huomioon tärkeänä yksilönä, jonka mielipiteet ja ajatukset otetaan huomioon. Lapsia on kunnioitettava sellaisina kuin he ovat ja erilaisuus ei saisi johtaa minkään tasoiseen syrjimiseen. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 27.)

Toivomme suurta vastausprosenttia 😊 Palautathan vastauksesi huhtikuun aikana päiväkotiin. Tutkimuksemme on anonyymi ja voit palauttaa vastauksesi nimettömänä mukana tullessa kirjekuoressa.

Terveisin, Hanna Hagman ja Krista Lahti

1. Miten sinä käsität sukupuolisensitiivisyyden?

---

2. Onko sukupuolisensitiivisyys sinulle entuudestaan tuttu käsite?

---

3. Koetko sukupuolisensitiivisyyden olevan tärkeä elementti lasten kasvatuksessa? Perustele.

---

4. Toteutatko sukupuolisensitiivisyyttä työssäsi? Miten?

---

5. Minkälaiset asiat ohjaavat toimintaasi lasten kanssa? Perustele.

---

6. Millaisten asioiden perusteella ohjaat lapset leikkitilanteisiin?

---

7. Ohjaatko kasvattajana lapsen sukupuoli-identiteetin kehittymistä? Miten?

---

8. Ohjaavatko erilaiset sukupuolittuneet käytännöt toimintatapojaasi? Miten?

---

9. Vaikuttavatko erilaiset sukupuolistereotypiat omiin asenteisiisi? Miten?

---

10. Onko päiväkodissanne tarjolla monipuolisia ja erityylisiä malleja sukupuolirooleista lapsille? Millaisia?

---

11. Miten sukupuolisensitiivisyys ja tasa-arvokasvatus mielestäsi näkyvät päiväkodin arjessa?

---

12. Millaisissa tilanteissa tasa-arvokasvatus korostuu? Perustele.

---

13. Koetko, että sukupuolisensitiivisyys tukee lapsen kasvua ja kehitystä? Perustele.

---

14. Luodaanko lapsille erilaisia odotuksia sukupuolesta riippuen? Millaisia?

---

15. Kohdataanko lapset päiväkodissanne mielestäsi riittävän yksilöllisesti? Millaisissa tilanteissa yksilöllisyys korostuu?

---

16. Koetko, että päiväkodissanne olisi tarvetta edistää tasa-arvokasvatusta?

☐ Kyllä

☐ Ei

Miksi / Miksi ei?

---

17. Keskustellaanko sukupuolen moninaisuudesta ja sukupuolisensitiivisyydestä tarpeeksi vanhempien kanssa?

☐ Kyllä

☐ Ei

Miksi? / Miksi ei?

---

18. Onko lapsella mahdollisuus olla oma itsensä sukupuoliroolien ulkopuolella?

☐ Kyllä

☐ Ei

Miksi? / Miksi ei?

LIITE 4.
Kyselylomake työntekijöille

Kiitos vastauksistasi! 😊 Opinnäytetyömme on valmis ensi syksyllä, jolloin tuomme tutkimuksemme tulokset myös päiväkotinne tietoon.

Hei!

Teemme sosionomiopintoihimme liittyvän tutkimuspohjaisen opinnäytetyömme päiväkodissanne. Tutkimusaiheemme on sukupuolisensitiivisyyden ja tasa-arvokasvatuksen merkitys ja toteutuminen tässä tietyssä päiväkodissa. Kävimme maaliskuussa havainnoimassa päiväkodin toimintaa ja nyt olemme havainnointimme sekä teoriakirjallisuuden pohjalta laatineet kyselylomakkeet. Kyselylomakkeet jaamme kaikille päiväkodin lasten vanhemmille sekä päiväkodin kasvatushenkilökunnalle. Seuraavassa hieman teorialietoa selkeyttämään aihettamme.

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sensitiivisyyttä eli herkkyyttä huomioida sukupuolinäkökulma kaikessa toiminnassa. Sukupuolisensitiivisyys on aina sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisen edellytys ja siksi se onkin huomioitava kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Sukupuolisensitiivisyys on siis tyttöjen ja poikien eriävien tarpeiden havaitsemista ja taitoa havainnoida ja ymmärtää sukupuoli-identiteetin rakentumista. Myös epätasa-arvoisen kohtelun ja kohtaamisen huomaaminen ja siihen puuttuminen voidaan lukea sukupuolisensitiiviseksi toiminnaksi. (Suortamo ym. 2010, 31.)

Tasa-arvokasvatuksen perus ajatus on, että kaikilla lapsilla on sukupuolestaan riippumatta yhtäläinen mahdollisuus toimia, kasvaa ja oppia. Päivähoidossa lapset voivat erota selvästikin kansalaisuudelta, kieleltään ja myös sukupuoleltaan. Onkin tärkeää, että jokainen lapsi otetaan huomioon tärkeänä yksilönä, jonka mielipiteet ja ajatukset otetaan huomioon. Lapsia on kunnioitettava sellaisina kuin he ovat ja erilaisuus ei saisi johtaa minkään tasoiseen syrjimiseen. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 27.)

Toivomme suurta vastausprosenttia 😊 Palautathan vastauksesi mahdollisimman pian päiväkotiin. Kaikkiin kysymyksiin ei ole pakko vastata, jos ne tuntuvat liian vaikeilta. Pääasia on, että palautatte lomakkeen, jotta tutkimuksestamme tulisi mahdollisimman luotettava. Tutkimuksemme on anonyymi ja voit palauttaa vastauksesi nimettömänä mukana tullessa kirjekuoressa.

Terveisin, Hanna Hagman ja Krista Lahti

1. Mitä sukupuolisensitiivisyydellä mielestäsi tarkoitetaan?

---

2. Onko sukupuolisensitiivisyys sinulle entuudestaan tuttu käsite?

**3. Koetko sukupuolisensitiivisyyden olevan tärkeä elementti lasten kasvatuksessa?
Perustele.**

---

4. Minkälaisien asioiden toivot ohjaavan päiväkodin työntekijöiden toimintaa lasten kanssa? Perustele.

---

5. Ohjaatko vanhempana lapsen sukupuoli-identiteetin kehittymistä? Miten?

---

6. Vaikuttavatko erilaiset sukupuolistereotypiat omaan kasvatustyyliisi? Miten?

---

7. Onko lapsellesi tarjolla monipuolisia ja erityylisiä malleja sukupuolirooleista? Perustele.

---

8. Oletko huomannut, että sukupuolisensitiivisyys ja tasa-arvokasvatus näkyisivät päiväkodin arjessa?

---

9. Millaisissa kasvatustilanteissa pidät tasa-arvokasvatusta erityisen tärkeänä? Perustele.

---

10. Koetko, että sukupuolisensitiivisyys tukee lapsen kasvua ja kehitystä? Perustele.

**11. Koetko, että lapsille asetetaan erilaisia odotuksia sukupuolesta riippuen? Mil-
laisia?**

---

12. Koetko, että lapsesi kohdataan yksilönä, sukupuolesta riippumatta? Perustele.

---

13. Koetko, että lapsesi päiväkodissa olisi tarvetta edistää tasa-arvokasvatusta?

- ☐ Kyllä
☐ Ei

Miksi / Miksi ei?

---

14. Onko sukupuolisensitiivinen työote varhaiskasvatuksessa mielestäsi tärkeää?

- ☐ Kyllä
☐ Ei

Miksi? / Miksi ei?

---

15. Keskustellaanko sukupuolen moninaisuudesta ja sukupuolisensitiivisyydestä tarpeeksi vanhempien ja työntekijöiden välillä?

☐ Kyllä

☐ Ei

Miksi? / Miksi ei?

---

16. Tuntuuko sinusta, että lapsellasi on mahdollisuus olla oma itsensä sukupuoli-roolien ulkopuolella?

☐ Kyllä

☐ Ei

Miksi? / Miksi ei?

Kiitos vastauksistasi! 😊 Opinnäytetyömme on valmis ensi syksyllä, jolloin tuomme tutkimuksemme tulokset myös päiväkotinne tietoon.